EUGLENA

bpost
PB-PP | B-37037
BELGIE(N) - BELGIQUE

NATUURHERSTEL

JAARGANG 46
NR. 3

KAMPENBOEKJE BINNENIN!

Afgiftekantoor GENT X • P 602287 • ISSN 0772-7895 • V.U.: Drees Vandenberghe, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent

LENTE 2026

DRIEMAANDELIJKS NATIONAAL TIJDSCHRIFT VAN JNM VZW

JNM
JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

INHOUDSTAFEL

Voorwoord van een bovo..... p3

NATUURSTUDIE

De stompe grondwaterslak,
een slak met een mytische status p5
Flora Belgica p7

NATUURBEHEER

Het landschap verandert altijd - mijmeringen aan de Aa .. p8..... p13
De zaak Strombeek-Bever p17

BERICHTEN UIT BRUSSEL

Mercosur uitgelegd p20

MILIEU

Gedicht p24
Richting een dekolonisatie van de natuur..... p25
Ben ik mijn breekpunt al voorbij?..... p28
Ecologisch renoveren voor beginners..... p30
Kernramp in Tsjernobyl: impact op fauna en flora .....
p32 Boycot? .....
p34

JEUGDBOND

Nationaal kort: aankondiging..... p36
Nieuwe beleidsnota, wat nu? p37
Afdeling in de kijker: Land van Aalst .....
p40 In de kijker: D&A uitgelicht..... p44.
p42 Personeel in de kijker: Lennart p46
Anna's mijmeringen p47

AANKONDIGINGEN

Bourgoyse Feesten..... p48
Consect p49
Thema volgende Euglena: van de straat..... p50

VOORWOORD VAN EEN BOVO

Foto: Marit Liekens

De lente. Een tijd om de winter vaarwel te wuiven. Een tijd om de koude achter te laten. Een tijd voor een nieuwe start. Ook voor JNM: het zaadje dat jaren geleden geplant werd voor een nieuwe beleidsnota, draagt nu vrucht. Ze is af, ze is in werking, de subsidies zijn binnen. We staan er met beide benen in en beginnen met wandelen.

JNM is continu in beweging. Elke beleidsperiode kunnen we een andere weg inslaan. Elk jaar kunnen we een andere functie kiezen. Elk moment kunnen we meedrijven op de golven die door anderen gevormd worden. Armen haken in elkaar en verbinden ons, engageren ons. De wereld is klein.

Soms kijk ik naar de grotere wereld. Ik lees het nieuws. Het gaat vaak over Trump. Of een BV die te snel reed. Klimaat kom ik al even niet meer tegen. Natuur al evenmin. Ons draagvlak in de maatschappij verkleint. De natuur verschrompelt, van herstel is geen sprake. De klimaatmars waar we met z'n 65 000 vroegen om een beleid, lijkt ver weg. Uit het oog, uit het hart. Het lijkt een paar graden kouder.

Daarom blijf ik niet te lang hangen. Ik keer snel terug naar het veilige haardvuur van JNM. Mijn vingers en tenen moeten even wennen aan het temperatuurverschil. Er is leven, er is gelach. Het is er gezellig en de verhalen worden rijkelijk gedeeld. Ik word er warm van. Ik verzink in gedachten. Ik vraag me af. Hoe ziet de toekomst eruit? Mistig. We kunnen nog alle richtingen uit. Zolang we maar blijven bewegen, komen we al zeker ergens uit. Ik ben benieuwd. Ik kijk ernaar uit.

2026 is verkozen tot het internationale jaar van de vrijwilliger. Het is een erkenning van wat we doen. Het is een bevestiging van de warmte, van de verbinding en de golven die we slaan. JNM is vrijwilligers, en vrijwilligers maken JNM. Ik kan haast niet in woorden vatten hoe uniek wij zijn. Allemaal op zich, en samen. Wij zijn JNM.

Het kampvuur knispert, kom je erbij?

Nel Top

DE STOMPE GRONDWATERSLAK

EEN SLAK MET EEN MYTHISCHE STATUS

Door: Yolan Bosteels

EEN VLUCHTELING VAN DE IJSTIJDEN

De grondwaterslakken behoren tot de meest mysterieuze slakken van de wereld. Vermoed wordt dat ze voor de ijstijden een bovengronds aquatisch bestaan hadden en vrij wijdverspreid waren over het volledige noordelijk halfrond. Bij het aanbreken van de ijstijden zochten enkele populaties ondergronds een toevlucht voor de extreme koude en het is op die plaatsen – waar ze 2,6 miljoen jaar geleden naartoe vluchtten – dat we de grondwaterslakken nog steeds terugvinden.

DE ONTDEKKING VAN DE GROND-WATERSLAK IN DE LAGE LANDEN

Onze soort, de stompe grondwaterslak, werd in 1936 gevonden in een waterput nabij Visé, door een zekere Robert Leruth. Hij publiceerde zijn ontdekking in 1940 samen met een Duitse professor onder een verkeerde soortnaam. Enkele maanden later kwam Robert om als Belgische soldaat tijdens gevechten met het Duitse leger. De vondst van een grondwaterslak in België - en dan nog vlak bij de grens met Nederland – wekte ondanks de oorlog al snel de interesse van Nederlandse slakkenspotters. Tijdens de Duitse bezetting, werd de grondwaterslak voor het eerst gevonden in Nederland, in aanspoelsel van de Jeker. Met hulp van het (Duitse?) leger werd in Nederlands Zuid-Limburg een zoekactie op poten gezet en werden er uiteindelijk ook levende dieren gevonden in een waterput nabij de Sint-Pietersberg. De put werd enkele jaren later alweer gedempt en zo verdween de grondwaterslak even snel uit beeld als hij gekomen was. (In Nederland werd in 1964 één schelp opgepompt uit een grondwaterpomp in een volkstuintje.)

Het duurde 21 jaar tot de soort opnieuw gevonden werd, ditmaal terug in België. Op basis van dissecties bleek plots dat het een nieuwe soort voor de wetenschap betrof en het dus helemaal geen ‘standaard’ grondwaterslak was. Ter nagedachtenis van Robert Leruth, de militair die de slakken voor het eerst ontdekte, werd de soort Avenionia roberti genoemd.

DE ‘HERONTDEKKING’ VAN DE STOMPE GROND-WATERSLAK

De stompe grondwaterslak zou de stompe grondwaterslak niet zijn mocht hij in 1970 niet alweer onvindbaar zijn geweest. Althans ... dat dacht men. In 1958 was de soort namelijk ook al in de Grotten van Han gevonden en veelvuldig bekeken door slakkenspotters, zonder dat iemand ze juist had gedetermineerd. De soort was namelijk nog niet beschreven op het moment dat slakkenspotters deze beestjes tegen waren gekomen! Het was pas omstreeks 1980 dat iemand de verkeerde determinaties opmerkte en tot de conclusie kwam dat de stompe grondwaterslak zeker van 1958 tot 1980 in Han voorkwam. Deze herontdekking van grondwaterslakken leidde tot hernieuwde zoekacties. In België werden naast bij de Grotten van Han ook individuen gevonden in Lustin (bij Namur). Daar bleef het echter bij en sinds 1982 is de soort nooit meer gezien in België.

DE TWEEDE ‘HERONTDEKKING’ VAN DE GROND-WATERSLAK

Het duurde vervolgens weer 24(!) jaar vooraleer de soort terug ergens in de wereld opdook. Deze keer was de eer weggelegd voor Gerard Majoor. Gerard woont vlak bij de laatst gekende vindplaats van stompe grondwaterslak in Nederland. Hij voelde zich daardoor dé uitverkoren persoon om de soort terug te vinden. Hij ging in 2016 bij boeren en tuiniers langs om hun grondwaterpompen en -putten te onderzoeken. Waterputten bleken allemaal gedempt of droog te staan en de grondwaterpompen leverden geen grondwaterslakken op. Gelukkig kon een boer Gerard doorverwijzen naar een bron die hij nog ergens op zijn grond had liggen. Het is in die bron, een dikke kilometer van de grens met België, waar de

grondwaterslak teruggevonden werd en momenteel nog steeds de enige vindplaats van de soort in de wereld is.

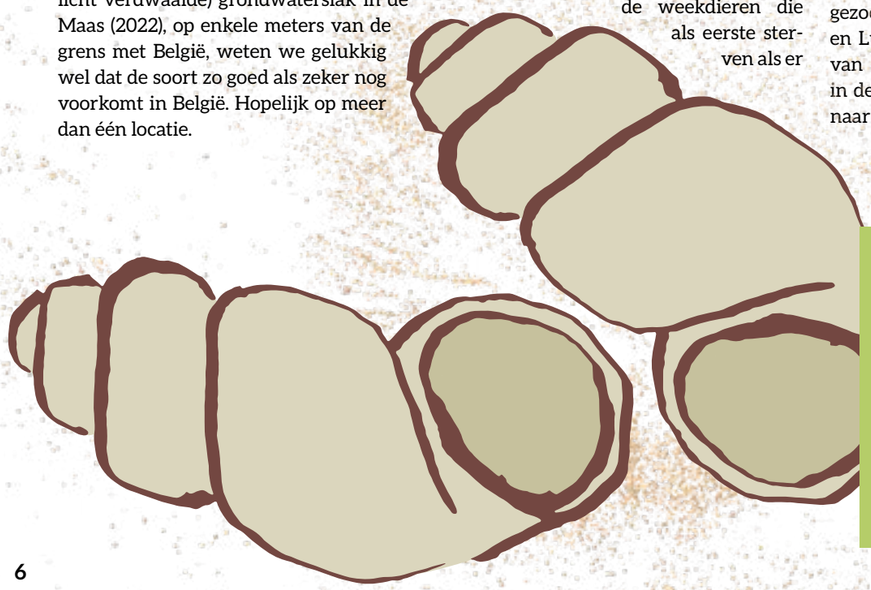
HOE BEDREIGD IS DE SOORT?

Omdat de stompe grondwaterslak in ondergrondse barstjes in het kalkgesteente leeft, is het bijna onmogelijk hem te vinden. Daarom kunnen we ook niets zinnigs zeggen over hoe wijdverspreid de soort is. Recente zoekacties aan de Grotten van Han en Lustin leverden voorlopig niets op, maar de zoekomstandigheden zijn er zeer lastig. Het zou daarom niet verwonderen mocht de soort er alsnog terug opduiken. Dat de soort al meer dan veertig jaar niet gevonden is in België blijft toch enigszins verontrustend. De meest gangbare theorie is dat het simpelweg moeilijker geworden is om bij het grondwater te komen. Waterputten zijn namelijk bijna nergens meer te vinden. Het tegenargument is dat er voldoende mogelijke bedreigingen te bedenken zijn. De omgeving van de Grensmaas is sterk verstedelijkt, geïndustrialiseerd en gekanaliseerd, met allerhande gevolgen voor het grondwater tot gevolg. Daarnaast is er sterk bewijs voor het uitsterven van de slanke grondwaterslak in Noord-Nederland zo'n 1500 jaar geleden. Het is dus niet omdat ze hier al twee miljoen jaar leven dat ze niet kunnen achteruitgaan of zelfs uitsterven. Door een vondst van één levende (wellicht verdwaalde) grondwaterslak in de Maas (2022), op enkele meters van de grens met België, weten we gelukkig wel dat de soort zo goed als zeker nog voorkomt in België. Hopelijk op meer dan één locatie.

GRONDWATERSLAK ALS INDICATOR VOOR ONZE WATERKWALITEIT

Zoetwaterweekdieren leven hoofdzakelijk van organisch afval en microscopische beestjes in ons water. Om aan dat onzichtbare microscopische voedsel te geraken, moeten ze heel veel willekeurig materiaal opeten. Al het voedzame dat ze inslikken kunnen ze verteren en de rest kakken ze weer uit. Als gevolg van deze willekeurige eetstijl fretten ze zowat alles in de rivier wel eens op, ook alle giftige afvalstoffen die in het water zijn beland. Het zijn daarom ook vaak de weekdieren die als eerste sterven als er eender welke vorm van watervervuiling optreedt. Hun achteruitgang is daarom vaak de beste en goedkoopste manier om de aanwezigheid van watervervuiling te detecteren. In Polen bestaat er zelfs een systeem waarbij het stressniveau van zoetwatermossels live gemeten wordt als indicatie voor waterkwaliteit. Voor het grondwater bestaat er geen dergelijke monitoring. Een achteruitgang van het grondwater wordt doorgaans enkel opgemerkt in chemische analyses (die onmogelijk alle types vervuiling kunnen opvolgen). Het beter opvolgen van onze grondwaterslakken zou ons in staat kunnen stellen om ook een tastbaar gevolg aan die grondwatervervuiling te verbinden. Deze zomer zal er weer uitgebreid gezocht worden bij de Grotten van Han en Lustin. Hou dus zeker de activiteiten van de ViBe (Viezebeestjeswerkgroep) in de gaten als je mee wil komen zoeken naar deze mythische slak!

1 Badano, D., Caracciolo, D., Mariotti, M. & Raineri, V. (2019). Destruction of a protected habitat by an invasive alien species: the case of Cydalima perspectalis (Walker, 1859) in the box tree formations of Liguria (North-West Italy) (Lepidoptera: Crambidae). SHILAP 47: 87-95.

2 López, C., Las Heras, S., Garrido-Jurado, I., Quesada-Moraga, E. & Eizaguirre, M. (2022). Survey of Natural Enemies of the Invasive Boxwood Moth Cydalima perspectalis in Southwestern Mediterranean Europe and Biocontrol Potential of a Native Beauveria bassiana (Bals.-Criv.) Vuill. Strain. Insects 13: 781.

3 Barbero, F., Pogolotti, C., Bonelli, S. & Ferracini, C. (2024). Is microbiological control of the box tree moth feasible? Effectiveness and impact on non-target diurnal Lepidoptera. Biological Control 188: 105427.

FLORA BELGICA

Door: Raf Vanisterbecq

Het belang van planten kan niet onderschat worden. Ze vormen de basis van onze terrestrische ecosystemen, vertellen van alles over het abiotische milieu en voeden de mensheid. En ze zijn vooral ook ontzettend verscheiden. In deze reeks zoomen we telkens in op een van de vele interessante soorten uit ons land. In deze zesde aflevering: het palmboompje (*Buxus sempervirens*).

De grootste vijand van de Vlaamse tuinier is de buxusmot. Deze exoot uit Oost-Azië terroriseert sedert een tiental jaar de tot op de millimeter nauwkeurig getrimde struikjes die menig voortuin sieren. Aan een razend tempo verspreidde de nachtvlinder zich in onze contreien: hij leeft gegarandeerd bij je in de buurt. Heb je buxusstruiken in de tuin, dan worden ze vroeg of laat tot zielige, bruine mormels herleid.

Ach, aanvankelijk maakte ik mij er niet al te veel zorgen over, want buxus is in het Vlaamse Gewest toch niet inheems. De ene exoot die de andere opvreet? Waarom zou ik daar wakker van liggen? Het kan er misschien zelfs voor zorgen dat mensen wat sneller opteren voor een haag met lokale soorten in den hof. Het is gewoon te hopen dat de buxusmot zich niet begint aan te passen aan een andere waardplant.

De buxus is daarentegen wel autochtoon ten zuiden van de taalgrens. Daar bereikt de soort, die een verbrokkeld areaal heeft in de middelgebergtes van Europa en West-Azië, zijn natuurlijke noordgrens. Gezien de soort een voorkeur heeft voor kalkrijke bodems, is zijn verspreiding in ons land beperkt tot het Maasdistrict, van de Viroin tot Hoei. Daar komt hij voor op ondiepe bodems met een rotsige ondergrond, dikwijls op steile hellingen.

De kans is groot dat je buxus zelf al in het wild hebt gezien, al besefte je het misschien niet. Wilde buxus lijkt immers in niets op de minutieus geschoren bollen, balken, kegels of weet ik veel wat voor vormen tuiniers deze plantensoort dwingen aan te nemen. Nee, hij wordt in het wild gemakkelijk metershoog, met vele vertakkingen en met knoestige stammen die uit bijzonder hard hout bestaan. De soort is dikwijls heel dominant en vormt dan een waar 'buxusbos' (Helleboro-Buxetum voor de vrienden van de Waalse fytosociologie). Die bossen zijn heel erg donker en hebben daardoor een weinig ontwikkelde ondergroei, maar ze zijn des te spectaculairder door de buxusstruiken zelf, die, zoals hun Latijnse naam al weggeeft, ook in de winter groen blijft. De eerste keer dat ik bewust zo'n buxusbos bezocht, waande ik me in een magische, verstilde wereld, alsof ik in een The Lord of the Rings-film was beland.
Dat is nog maar twee jaar geleden, en toch is het buxusbos sinds die tijd ingrijpend veranderd. Aanvankelijk hadden botanisten nog goede hoop dat de wilde buxuspopulaties niet al te zeer aangetast worden door mottenplagen. Gedurende enkele jaren was dit wonderwel ook zo. In 2024 kende de buxusmot echter ook in de wilde bossen een grote toename. Foto's die ik toegestuurd kreeg van een vriend tonen bossen die niet langer imponeren vanwege hun eeuwigdurende groenheid, maar er triest uitzien, met dunne, kaalgevreten, bruine takken die naar boven reiken. Alsof het Sarumans orks zelf zijn, hebben de rupsen dit Midden-Aardse bos verwoest. Een wandeling door dit unieke habitattype is niet langer betoverend, maar diep bedroevend. Weer maar eens een ecosysteem dat door een invasieve exoot naar de knoppen wordt geholpen. Ook in de wetenschappelijke literatuur worden dergelijke invasies beschreven, bv. in Ligurië, waar soortgelijke schade aan de bossen werd geobserveerd totdat de mottenpopulatie crashte toen ze hun enige voedselbron hadden uitgeput.[1] Men denkt dat een gebrek aan natuurlijke vijanden verklaart waarom de soort zich zo massaal kan uitbreiden op korte tijd.
Hoe de toekomst van dit vegetatietype in Europa eruitziet, daar hebben we voorlopig het raden naar. De wetenschap blijft alvast niet bij de pakken zitten. Zo hebben verschillende teams al onderzoek gedaan naar de biologische bestrijding van het beestje. Een team van Spaanse vorsers ging in het wild op zoek naar mogelijke natuurlijke vijanden, en vond dat de schimmel *Beauveria bassiana*, die normaal pathogeen is op inheemse vlindersoorten, wel eens nuttig zou kunnen zijn.[2] Een Italiaans team ontdekte dat een behandeling met de bacterie Bacillus thuringiensis var. kurstaki heel effectief is.[3] Als we de vlinder willen stoppen, zal dit echter niet genoeg zijn. Een intensieve, geïntegreerde aanpak zal nodig zijn. Dat zal veel geld en moeite kosten, maar aangezien buxusbossen een Europees beschermd habitattype zijn (nummertje 5110 om precies te zijn), zijn we dat aan onszelf verplicht.

NATUURBEHEER

HET LANDSCHAP VERANDERT ALTIJD

MIJMERINGEN AAN DE AA

Natuurherstel is hot. We graven oude vennen terug uit, kappen naaldbos waar ooit heide of grasland was en voeren inrichtingswerken uit om gebieden die ooit zijn drooggelegd terug te vernatten … allemaal om terug te gaan naar de natuurwaarden en het landschap van weleer. Alleen, wat is dat landschap van 'vroeger'? Wat is de juiste referentie bij natuurherstel? Die vraag is niet gemakkelijk te beantwoorden. Immers, het landschap verandert altijd. Dat viel me meer dan ooit op toen ik in september een tripje maakte naar het noorden van Nederland.

Door: Raf Vanisterbecq

SHIFTING BASELINES IN DE SAHEL

De hoofdreden van mijn trip was om de jaarlijkse conferentie van de International Wader Study Group (IWSG), de club van wetenschappers die zich bezighouden met steltlopers, bij te wonen. Een van de hoogtepunten was de lezing van Hacen Mohamed El-Hacen, een ecoloog uit Mauritanië. Hij vertelde over hoe snel zijn land aan het veranderen is. Rond 1970 kende de Sahel een ongeziene periode van droogte. Er waren vele menselijke slachtoffers, de veestapel werd gedecimeerd en de vegetatie kende een omslag die tot op de dag van vandaag onomgekeerd is gebleven.

Shifting baselines, hoe we niet beseffen hoezeer de biodiversiteit achteruitgaat omdat elke nieuwe generatie haar jeugd als 'referentiepunt' voor een rijke natuur neemt, was de voorbije jaren hot topic in de wereld van de natuurbescherming. Mauritanië illustreert perfect hoe landschap en biodiversiteit zelfs binnen het tijdsbestek van één generatie drastisch kunnen transformeren. De verhalen van zijn grootouders over savannedieren als olifanten en wilde honden – sinds de grote droogte uitgestorven – die destijds rondzwierven door Mauritanië, inspireerden El-Hacen om natuurbeschermer te worden. Hij ging studeren in Groningen en raakte zo betrokken bij ecologisch onderzoek in het Nationaal Park Banc d'Arguin, een enorm natuurreservaat aan de Mauritaanse kust dat in Nederland veel bekendheid geniet omdat het een belangrijk overwinteringsgebied is voor de steltlopers van de Waddenzee.

Nationaal Park Banc d'Arguin vanuit de lucht. Door PNBA - Parc National du Banc d'Arguin (PNBA), CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=136614885.

Ook de economie van El-Hacens land veranderde drastisch. De akkerbouw en veeteelt stortten in, niet alleen door de droogtes, maar ook door concurrentie van gesubsidieerde landbouwproducten uit o.a. Europa. "In Mauritanië kost melk geproduceerd in Europa minder dan melk geproduceerd in Mauritanië zelf", aldus El-Hacen. Als gevolg nam de plattelandsbevolking af en groeiden de steden drastisch. Ook in de directe omgeving van de Banc d'Arguin zijn de bevolking en de urbanisatiegraad sterk toegenomen. Bij de oprichting van het nationaal park enkele decennia geleden lag het nog in dunbevolkt gebied, vandaag wordt gevreesd voor de toenemende antropogene drukken van de stedelijke agglomeraties in de buurt.

AAN DE RAND VAN DE WERELD

Een landschap kan dus enorm snel veranderen, en de exponent daarvan kon ik de dag ervoor met eigen ogen bewonderen. Ik verbleef tijdens mijn reis bij drie NJN'ers die in dezelfde werkgroep zitten als ikzelf. Een ervan wilde me absoluut meenemen naar wat zij noemde 'het einde van de wereld'. Vanuit Groningen, waar ze studeert, spoorden we zo'n driekwartier naar het noorden, waar we in Usquert uit de trein sprongen. Van daar liepen we nog een uur in noordelijke richting: eerst door het pittoreske dorpscentrum, maar al snel lieten we de huizen achter ons, en werd het landschap alleen maar desolater. We kwamen amper mensen tegen, lieten de laatste boerderijen achter ons, en al snel waren uitgestrekte akkers en weilanden het enige wat we konden zien, afgelijnd door een dijk aan de horizon.

We beklommen de dijk en werden beloond met een magnifiek panorama over de Waddenzee. Tenminste, dat had gekund. Het was laagwater, en voor ons strekte zich een kwelder uit. Op de voorgrond waren er schorren, zones met aardig wat begroeiing die maar af en toe onder water lopen. Daarachter lagen slikken, zones met kaal zand en slib die dagelijks twee keer onder en twee keer boven de waterspiegel komen te liggen. De zee zelf zag er tijdens ons bezoek uit als een klein plasje in de verte.

We daalden af naar de kwelder, waar we een ommetje maakten over de schor, tussen de typische zoutminnende planten als zeeaster, gewoon schorrenkruid, zeekweek, zeealsem en het immer smakelijke zeekraal. In de buurt van pootjebaden kwamen we in de verste verte niet. De zee was ver weg en onbereikbaar. Zelfs binnen de tijdschaal van één dag kan een landschap er compleet anders gaan uitzien.

WAAROM ARME STREKEN HET MODERNST ZIJN

De stad Groningen dankt haar historische rijkdom mede aan de korenhandel. Het gebied ten noorden van Groningen profiteert immers van een zeer vruchtbare kleibodem, afgezet door de zee. Ook vandaag de dag is dat nog te merken. Tijdens de treinrit terug naar Grunn strekken grote, intensief bewerkte akkers zich uit aan weerszijden van de spoorweg.

Het Balloërveld vanuit de lucht. Door Ifrankhut - Eigen werk, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=74220914.

Dat staat in contrast met het landschap dat ik twee dagen later voorgeschoteld krijg. We trekken deze keer niet in noordelijke, maar in zuidelijke richting. Een vijftig minuten durende busrit brengt ons buiten de provincie Groningen, naar het Nationaal Park Drentsche Aa.

"Drenthe", zo schetst mijn local, "wordt wel eens 'het Amerika van Nederland' genoemd." Wat ze daarmee bedoelt, is vanop de bus duidelijk merkbaar. "Drenthe heeft die vruchtbare grond niet en is altijd arm geweest. Je vindt hier daarom niet de historische, compacte dorpjes zoals in Groningen: de huizen van weleer waren gewoon niet duurzaam genoeg om de tand des tijds te doorstaan, daar waren geen middelen voor. Daarom zien de dorpen er nu veel moderner uit: geen charmante wirwar van straatjes rond een kerk, zoals in Usquert, maar minder bekoorlijke huizen aan weerszijden van een drukke autoweg." Alles hier draait om gemakkelijk bereikbaar zijn met de wagen.

DE INVLOED VAN DE IJSTIJDEN

Het Drentsche Aagebied is een van de best bewaarde laaglandbeekvalleien van Noordwest-Europa. Het is vooral bekend als een van dé toplocaties voor vochtige hooilandvegetaties in de Lage Landen. Al is de Drentsche Aa meer dan dat: er zijn ook heiden, zandverstuivingen, eikenbossen en jeneverbesstruwelen, om maar een paar Europees beschermde habitattypes op te noemen. Het eerste deelgebied waar wij gaan wandelen is het Balloërveld, een ietwat hoger gelegen heideterrein, dat echter toch ook een belangrijke rol speelt in het hooilandenverhaal. Via ecohydrologische processen is het Balloërveld immers gekoppeld aan de lager gelegen vallei: water zijgt er in de bodem en treedt later als grondwater uit in verschillende beken van het Drentsche Aastelsel.

Al snel komen we een opvallende depressie in het landschap tegen. "Pingoruïne?" vraag ik. Mijn metgezel denkt even na en zegt dan: "Ik zou niet weten wat het anders zou zijn."

Pingoruïnes zijn een bijzondere reliëfvorm die we in België niet kennen, en waarvan we de oorsprong moeten zoeken in de ijstijden. Dat ijstijden een grote invloed hebben op het landschap van vandaag de dag, is ook bij ons te merken. Zo hebben de heuvels en plateaus die van west naar oost langsheen de gehele taalgrens lopen hun vruchtbare lössbodem te danken aan de sterke winden in de twee recentste ijstijden. Die voerde leempartikeltjes uit Doggerland (de toenmalig droge Noordzee), het noorden van Nederland en de Noord-Duitse Laagvlakte mee naar het zuiden, waar ze werden afgezet op de eerste serieuze verheffingen die ze tegenkwamen, te weten de Vlaamse Ardennen, de Brabantse Ardennen, het Plateau van Haspengouw, de Sint-Pietersberg, het Plateau van Margraten etc.

Wat zo interessant is aan de noordelijke helft van Nederland, is dat, i.t.t. België, deze streken tijdens verschillende glacialen door een ijskap werden bedekt. Dat heeft aanleiding gegeven tot verschillen

de geomorfologische verschijnselen die we bij ons niet kennen, zoals tunneldalen, zwerfkeien, stuwwallen en ook pingoruïnes. Pingo's zijn ronde heuveltjes die ontstaan wanneer grond wordt omhooggestuwd omdat het grondwater eronder bevriest en dus uitzet. Aan het einde van een ijstijd kan een pingo gaan smelten en instorten. Er blijft dan een soort van krater over: een pingoruïne.

EEN PREHISTORISCH DAMBORD

Ook elders op het Balloërveld zijn oeroude reliëfvormen onder de (gedegradeerde) heidevegetatie waar te nemen. Zo'n kilometer ten zuiden van de vermoedelijke pingoruïne stuiten we op een complex van raatakkers: kleine akkers uit de prehistorie die in een dambordpatroon werden aangelegd. Op de foto hieronder zie je een heidevegetatie die o.i.v. stikstofaanrijking sterk is vergrast en nu wordt gedomineerd door pijpenstrotje. Als je goed kijkt, dan merk je tussen het gras hier een daar een donkere band van struikhei op. Die banden liggen op de verhoogde randen van de voormalige akkerpercelen. Meer dan tweeduizend jaar later merken we die subtiele verschillen in landgebruik dus nog altijd op in de plantengroei. Wat later een van de voedselarmste delen van het landschap werd, van waaruit voedingsstoffen naar de akkers werden afgevoerd, net dáár werd in de prehistorie dus aan akkerbouw gedaan. Zo zie je maar: het landschap verandert altijd, maar het verleden laat dikwijls toch sporen na.

Op de voorgrond spot je ook een grote vlek kraaihei. Dat brengt me bij een ander proces dat vandaag de dag zorgt voor verandering in landschappen en vegetaties: antropogene klimaatverandering. Kraaihei wordt gezien als een 'noordelijke' soort die niet is opgewassen tegen hoge temperaturen. In België komt hij enkel voor in de Hoge Ardennen, waar zijn uiterst zorgwekkende achteruitgang wordt gelinkt aan klimaatopwarming. In het noorden van Nederland komt hij wel nog wijder verspreid voor, maar hoelang zal dat nog duren als de temperaturen blijven stijgen?

LANG LEVE DE KUNSTMEST

We verlaten het plateau en stappen noordwaarts, langs de hooilanden van de Taarlosche Diep en de Oudemolense Diep. In het gehucht Oudemolen trekt een betonnen bank mijn aandacht. Ik word erheen gezogen en lees het bordje dat erbij staat. Het heet de 'Cronebank', vernoemd naar de plaatselijke onderwijzer Gerhard Filius Crone, die er onder meer voor had gezorgd dat de lokale boeren kunstmest begonnen te gebruiken.

Beeklandschap in het Drentsche Aagebied. Door Gouwenaar - Eigen werk, CC0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=59506062.

Dat een voorvechter van kunstmest dusdanig wordt gehuldigd, is in de huidige context ironisch te noemen. Onze noorderburen zijn nog altijd niet uit de politieke crisis geklommen die veroorzaakt is door de te hoge depositie van stikstof op Natura 2000-gebieden. Als oplossing voor het stikstofprobleem was het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in het leven geroepen. In het kader van dat programma werden voor alle Nederlandse Natura 2000-gebieden gebiedsanalyses opgesteld, waarin uitgebreid wordt ingegaan op de milieudrukken waar de gebieden onder lijden en welke herstelmaatregelen er moeten worden genomen om het tij te keren. De analyse voor de Drentsche Aa is nog altijd te downloaden op de website van Natura 2000 in Nederland, maar het enorme potentieel aan toekomstige landschapsverandering – ditmaal in 'positieve' zin – zal onbenut blijven. Als gevolg van de stikstofrechtzaak sneuvelde het PAS. Dat was immers ruim onvoldoende. Maar intussen zijn de Nederlandse beleidsmakers er nog altijd niet in geslaagd om met een alternatieve aanpak voor de stikstofproblematiek op de proppen te komen, en blijft de Nederlandse natuur kreunen onder een veel te hoge stikstofdruk.

DE BODEM ALS ARCHIEF

We sluiten ons ommetje af in de Gasterse Duinen, dat vanuit landschapshistorisch oogpunt een fantastische integratie biedt. Het Pleistocene dekzand, in de ijstijd door de wind over Noord-Nederland uitgespreid, is hier in de middeleeuwen weer gaan stuiven na intensieve beweiding van het heidelandschap en heeft zo duintjes gevormd. Later, wanneer de mens het landschap weer wat minder intens is gaan gebruiken, en door stikstofdepositie de eens zo schrale zanden voedselrijker werden, heeft heidevegetatie de duinen opnieuw gekoloniseerd en vastgelegd. Aan de rand van de duinen staat hunebed D10, die als een stille getuige al deze landschapstransformaties heeft meegemaakt.

Hunebedden zijn grafkamers van meer dan vijfduizend jaar oud, die behoren tot de trechterbekercultuur, een van de eerste culturen die aan landbouw deden in het huidige Noord-Nederland. Er bestaan er in Nederland nog een dikke vijftig; vooral op de Hondsrug, een heuvelrug die van Groningen naar Emmen loopt, is de dichtheid groot. De draagstenen en dekstenen waaruit ze zijn opgebouwd, zijn zwerfkeien die tijdens de glacialen door ijskappen hierheen zijn getransporteerd.

Van de golvende heide van vandaag de dag was toen de hunebedden werden gebouwd nog geen spoor. Om te weten te komen wat hunebedden ons vertellen over het landschap van Drenthe tussen 3500 en 3000 voor Christus, klop ik aan bij Daan Raemaekers, hoogleraar Archeologie van Noordwest-Europa aan de Rijksuniversiteit Groningen. Groningen is wereldwijd een van de belangrijkste kenniscentra op het vlak van archeobotanie – de discipline die plantenresten bestudeert om archeologische vondsten in ecologische context te kunnen plaatsen – en Groningse wetenschappers hebben er dan ook voor gezorgd dat we best veel weten over het landschap waarin de hunebedden oorspronkelijk werden opgericht.

De beroemdste Nederlandse archeoloog van de twintigste eeuw, Albert Egges van Giffen, zit daar voor iets tussen. Niet alleen had hij een groot aandeel in de opgravingen van hunebedsites, als bioloog van opleiding gebruikte hij pollen om de omgeving van de hunebedden te reconstrueren. "Daardoor weten we dat de hunebedden in een Atlantischoerboslagen", vertelt Raemaekers. "In het oerbos werden akkers aangelegd. Die akkers waren in die tijd nog vrij klein. Dat weten we omdat we pollen terugvinden van akkeronkruiden die schaduwlievend zijn. Pas later in de prehistorie werd het landschap geleidelijk meer open en ontstonden er heidegebieden."

DE HEIMAT VAN HEIDE

Een duik in de literatuur levert me meer details op. In het Neolithicum was landnam het courante landbouwsysteem: de boeren ontgonnen kleine stukjes bos op de hooggelegen, droge zandgronden, verbouwden de percelen gedurende een relatief korte periode als akker en lieten de percelen weer

Hunnebedden

Gevlekte orchis met zaaddozen, Foto: Dries Verhelst

De PWG op excursie in Strombeek-Bever. Ondanks dat de flora werkelijk uniek is, de omgeving is het absoluut niet. Foto: Tijl Philtjens

Knoopkruid, momenteel nog algemeen… Foto: Dries Verhelst

en augustus/september) dat best wordt afgesteld op de periodes van bloei en zaad van de aanwezige bijzondere soortjes. Op zich geen hogere wiskunde. Al wil dat niet zeggen dat men er zo roekeloos mee moet omspringen. En helaas lijkt het zo goed als onvermijdelijk dat dit gebied verdwijnt door het zogenoemde grote publieke belang van het project. Momenteel staan er nog enkele opties open wat de compensatie betreft, al staat het al vast dat die te kort gaat schieten om het compleet te vervangen.

Van de mogelijkheden om dit slagveld in te perken is translocatie de meest voor de hand liggende. Hierbij worden individuele planten uitgegraven, met een klein deel van de bodem voor o.a. mycorrhizza's, en aangeplant in omliggende gebieden waar de soort historisch voorkwam of perfect in zou passen. Dit moet uiteraard doordacht gebeuren aangezien je natuurlijk niet elke plant eender waar kwijt kan. Het probleem met deze translocaties is dat er in de nabije omgeving van het klaverblad gewoonweg geen gepaste gebieden te vinden zijn om al deze zeldzaamheden te transloceren, wat nogmaals de uniciteit van het gebied benadrukt. Helaas spelen de hoge aantallen ook een rol bij mogelijke translocaties. Het is quasi onmogelijk om elke orchis individueel uit te gaan graven omdat er simpelweg duizenden exemplaren staan. Een alternatieve wijze is grote plaggen afgraven om die te transloceren. Het slaagpercentage hiervan is echter een pak kleiner omdat de planten zo de kans niet krijgen om te acclimatiseren aan de nieuwe omstandigheden.

Ook het uitzaaien van bijvoorbeeld orchideeënzaden behoort tot de compensatiemogelijkheden. Al is hier het slaagpercentage wederom relatief klein. Een bijkomstige moeilijkheid is dat er nog geen bouwvergunningen zijn aangevraagd. Klinkt misschien net als muziek in de oren omdat de plannen dan net iets minder concreet lijken, jammer genoeg ligt het plan al rotsvast. Het nadeel hieraan is vooral dat zolang er geen vergunning is, de compensatie nog niet opgestart mag worden. Dat wil zeggen nog geen translocaties en nog geen zaad inzamelen van beschermde planten zoals orchideeën (tenzij voor de zaadbank van de Plantentuin Meise). Zo worden de plantenpopulaties er wat in een doodlopend straatje gedreven. Alles ligt zo goed als onomkeerbaar vast maar er kan nog geen compensatie opgestart worden terwijl al die tijd o zo kostbaar is.

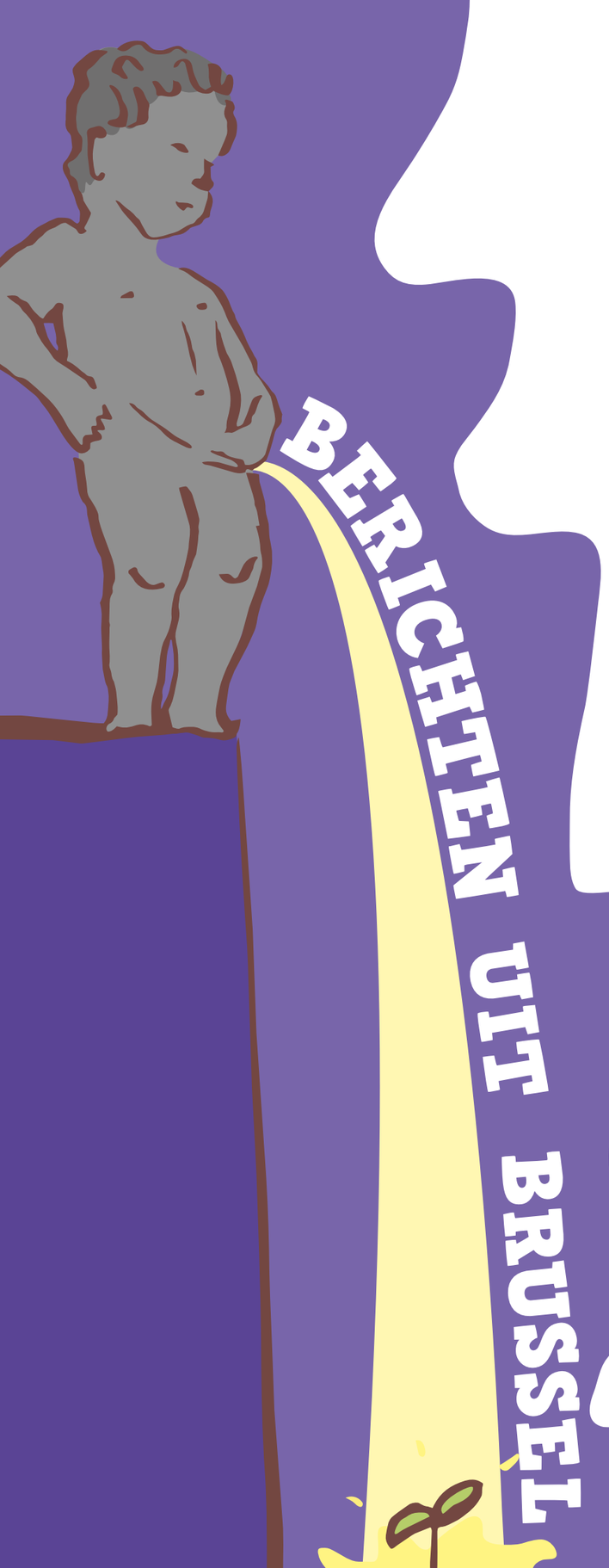
JNM'er zijnde vind ik het vanzelfsprekend dat we hier actie rond zullen voeren. Hoe en wat valt nog te bediscussiëren: zij het directe actie voeren of eerder ondersteuning bieden. Die ondersteuning kan dan bestaan uit effectief helpen bij translocaties mochten ze er komen of zaad (al dan niet na de bouwvergunning) te verzamelen. Dat alles gebeurt uiteraard zeer doordacht en in nauwe samenwerking met de belanghebbende natuurorganisaties. Op korte termijn is goede locaties vinden echter urgenter. Directe actie gaat dan eerder over betogingen, bezettingen … Op de beslissing zullen we hoogstwaarschijnlijk geen invloed meer kunnen uitoefenen door massaal op de barricades te gaan springen met de JNM-vlag in de hand, maar bezettingsacties uit het verleden wijzen erop dat de kwestie door betogingen met een snufje burgerlijke ongehoorzaamheid steeds sterk in de aandacht komt te liggen.

Aangezien het een nagenoeg verloren zaak is om het geheel te redden is dat dus net zo belangrijk: De zaak Strombeek-Bever onder de aandacht brengen. Al bij al gaat het hier niet om een complexe of uitermate unieke omgeving. Enkel het resultaat van degelijk bermbeheer. Een gebied met dezelfde waarde zou in principe in slechts tien jaar gecreëerd kunnen worden, werkelijk een peulenschilletje. Alleen gebeurt dat niet. Meer zelfs, als we zo vlijtig de waardevolle stukken groen erdoor jagen is die tien jaar veel te veel om het grootschalige verlies op te vangen. Het grote voordeel is dat het amper slechter kan. Bermen worden verwaarloosd, verbost of op exact de foute momenten gemaaid. En dat terwijl je als gemeente zelfs subsidies kunt ontvangen voor een bermbeheerplan. Mochten we dit collectief beseffen er ons er eindelijk achter scharen zou dit de biodiversiteit een enorme boost geven.

Dit meer in de aandacht brengen of zelfs aan gemeentes opleggen kan dus al grote veranderingen teweegbrengen. De écht zeldzame vegetatie en bijkomende organismen gaan we er niet mee redden, die hebben nu eenmaal robuuste stukken natuur nodig met elks hun eigen behoeften, maar de algemene planten kunnen we er echt mee bovenop helpen. Met algemene planten heb ik het hier over de planten die bij ons eigenlijk algemeen zouden moeten zijn. Veel soorten die vroeger overal voorkwamen zijn al (zeer) zeldzaam geworden, zoals spits havikskruid. Andere gaan momenteel zienderogen achteruit – knoopkruid is zo'n soort die op termijn veel minder zal voorkomen. Mochten bermen deftig beheerd worden – en de bodem dus ferm verarmd – zou dit een zeer grote oppervlakte aan waardevolle habitat creëren. Aangezien deze bermen het landschap zo dooraderen, kan dat deels het genetische isolement van relictpopulaties doorbreken. Met deze rijkere vegetatie wordt de insectenpopulatie eveneens verder opgekrikt en indirect komt het zo de gehele biodiversiteit ten goede.
Natuurlijk is dat toegepast bermbeheer niet heiligmakend, bermen zijn bijvoorbeeld ook niet immuun voor stikstofdepositie, en verre van voldoende om de biodiversiteitscrisis op te lossen, maar een grotere focus op bermen zou een enorme stap vooruit betekenen.

We denken verder na over de specifieke zaak Strombeek-Bever en zullen verdere aankondigingen en acties communiceren via de site, jnm.be.

Met een dikke merci aan Sebastiaan Keersmaekers voor het verzamelen van een grote brok van de informatie.

Door: Raf Vanisterbecq & Chiara Jacobs

MERCOSUR UITGELEGD

Het zijn woelige tijden voor ons natuur- en milieubeleid, dat steeds meer op Europees niveau wordt bepaald. Ingewikkelde materie, die lang niet altijd uitgebreid of begrijpbaar in onze media aan bod komt, en daarom laten Vic van de Milieuwerkgroep en/of Raf van de Beheerwerkgroep in elke Euglena hun licht schijnen over belangrijke recente ontwikkelingen. In deze derde editie behandelen we zowaar een vraag van een lezer. We brengen jullie helemaal op de hoogte van een dossier dat de politieke gemoederen sterk heeft bedaard de voorbije maanden: het vrijhandelsakkoord met Mercosur. We leggen uiteraard de link uit met het natuurbeleid en gastauteur Chiara van de Inclusieploeg gaat ook in op de milieu- en sociale implicaties.

WAT IS MERCOSUR?

Mercosur – of, in het Nederlands, de Zuidelijke Gemeenschappelijke Markt – is een handelsunie tussen de landen Brazilië, Uruguay, Paraguay, Argentinië en Bolivia. Je kan het een beetje zien als een Zuid-Amerikaanse tegenhanger van de Europese Unie, of toch op het gebied van handel: net als de EU is Mercosur oorspronkelijk opgericht om vrije handel en verkeer van goederen en personen tussen de lidstaten mogelijk te maken.

De term 'Mercosur' wordt tegenwoordig in de media vooral gebruikt om het vrijhandelsakkoord aan te duiden dat Europa wil sluiten met het Latijns-Amerikaanse handelsblok. De bedoeling is om de handel tussen de Mercosurlanden en Europa aan te wakkeren door importquota te verhogen, handelstarieven aan banden te leggen en administratieve procedures voor in- en export te vereenvoudigen, teneinde tot een soort van 'vrije handel' te komen tussen de twee economieën.

Illustraties: Oona Mohammad

WAT ZIT ERIN VOOR EUROPA?

Voor Europa is Mercosur best een big deal om een aantal redenen. Ten eerste spelen er natuurlijk economische motieven. De Mercosurlanden vormen samen de vijfde grootste economie wereldwijd; samen met de Europese Unie zou dat dus quasi het grootste handelsblok wereldwijd vormen. Mercosur vormt een belangrijke afzetmarkt voor veel Europese bedrijven en omgekeerd wil Europa ook graag toegang tot grondstoffen uit Zuid-Amerika.

Daarnaast is er natuurlijk ook de huidige geopolitieke context, waarin Europa probeert om onafhankelijker te worden van de grote machtsblokken China, Rusland en de Verenigde Staten. Een goede samenwerking met Latijns-Amerika kan daarbij goed van pas komen. Uitgerekend op dit moment invloed uitoefenen aan de andere kant van de wereld – nota bene in de 'achtertuin' van de Verenigde Staten – door een samenwerking te beklinken i.p.v. via handelstarieven of militair machtsvertoon, kan bovendien ook als een krachtig statement gezien worden in het klimaat vandaag de dag.

Tot slot is het vrijhandelsakkoord een manier om invloed uit te oefenen op de productiemethoden in Zuid-Amerika. Immers, producten die in Europa verkocht worden, moeten voldoen aan relatief strenge normen, bv. op het vlak van milieu-impact. Producten die dankzij het akkoord Europa binnenkomen, zouden aan dezelfde normen moeten voldoen. Op die manier kan Europa maatregelen inzake natuur- en milieubescherming stimuleren in Latijns-Amerika.

EEN LANG TRAJECT

Het verdrag met Mercosur heeft al een lange geschiedenis: er is een kwarteeuw onderhandeld om tot het uiteindelijke akkoord te komen. Het traject naar het verdrag sleepte lang aan, maar kwam een tiental jaar geleden terug in een stroomversnelling. Tegen 2020 waren de belangrijkste onderhandelingen tussen beide blokken afgehandeld, en in 2024 werd aangekondigd dat de overeenkomst finaal was en gestemd kon worden. De stemming werd uitgesteld tot begin dit jaar op vraag van Italië, maar uiteindelijk kreeg in januari het verdrag een meerderheid in de Raad van de Europese Unie (België onthield zich wegens onenigheid tussen de regeringspartijen), en op 17 januari werd het ondertekend door beide partijen in Paraguay.

De tekst is dus ondertekend, maar nog niet geratificeerd en dus nog niet in werking. Immers, het Europese Parlement stemde op 21 januari om het verdrag eerst te laten aftoetsen door het Europese Hof van Justitie, o.a. om te onderzoeken of het het Europese milieu- en voedselveiligheidsbeleid niet in gevaar brengt. Die bocht is vooral het gevolg van protest van boeren en landbouworganisaties, met o.a. acties in Brussel en Straatsburg.

WAAROM ZIJN DE BOEREN BOOS?

Landbouwers vrezen dat een verhoogde import van landbouwproducten – denk aan rundvlees, gevogelte en suiker – uit Zuid-Amerika hun sector in gevaar zal brengen. Daarbij stellen ze dat het verdrag tot oneerlijke concurrentie zal leiden, omdat de productienormen binnen Mercosur op het vlak van milieu, dierenwelzijn, traceerbaarheid en voedselveiligheid minder streng zijn. In principe zit in het verdrag nochtans een verplichting vervat dat geïmporteerde producten wel aan die Europese normen moeten voldoen, maar de agrarische sector heeft daar schijnbaar geen vertrouwen in, of toch niet in de controlecapaciteiten ter plaatse. Die kritiek komt trouwens niet alleen uit de agrarische hoek. De groenen uiten vergelijkbare kritiek en zijn er o.a. niet gerust op dat er geen in Europa verboden pesticiden op ons bord zullen belanden.

Voorstanders van het akkoord hebben er vertrouwen in dat producten die Europa binnenkomen wel aan de juiste normen zullen voldoen. Om dat te staven, kunnen ze zich o.a. beroepen op een onderzoek van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) uit 2024, waarbij 98,8 procent van de geteste stalen effectief aan de Europese normen voldeden. Ook maken ze zich sterk dat de invloed op de markt klein zal zijn doordat de importquota – zeg maar hoeveel pakweg biefstuk er vanuit Mercosur naar de EU geïmporteerd mag worden – zodanig klein zijn t.o.v. de Europese productie, dat ze geen grote veranderingen in aanbod of prijs verwachten.

DE LINK MET NATUURBELEID

Mercosur is in de eerste plaats dus een verdrag over handel en geopolitiek, maar doordat het de landbouwgemoederen sterk bedaart, ondervindt ook het natuurbehoud een aanzienlijke impact – als spelers van de open ruimte zijn we immers tot elkaar veroordeeld. De agro-industriële lobby en anti-leefmilieupolitici hebben Mercosur immers aangegrepen om de aanval op het natuurbeleid volop te openen. Sinds het stikstofdossier schilderen ze iedereen die zich inzet voor meer en betere natuur in onze streken af als vijand van de gewone boer. In 2024 schilderden ze de natuurbeweging al af als de boosdoener die alle landbouwgronden inpikte en de grondprijzen in de lucht deed schieten. In 2025 kwam de Europese omgevingsregelgeving in het vizier van een zgn. 'Omnibus'. Met het argument dat een teveel aan Europese regeltjes de concurrentiekracht van onze bedrijven met buitenlandse bedrijven ondermijnt, wil de Europese Commissie in die regelgeving snoeien, ook die rond milieu – naar eigen zeggen wel zonder aan effectiviteit in te boeten. Het handelsakkoord met

Mercosur is op een gelijkaardige manier gevaarlijk, omdat landbouworganisaties en de agro-industriële lobby het naar voren schuiven om opnieuw te proberen om de stikstofregels af te zwakken of te schrappen.

Hoe zat dat nu weer met die stikstof? Heel kort uitgelegd hebben we in de EU de Habitatrichtlijn, die de lidstaten o.a. verplicht om een lijstje van Europees beschermde habitattypes te beschermen en hiervoor Speciale Beschermingszones (SBZ's) – zeg maar Europees beschermde natuurgebieden – liet afbakenen in elk land. Veel van de habitattypes kreunen onder stikstofdepositie die in grote mate van de landbouw afkomstig is: het is niet mogelijk om ze in goede staat te houden, wat dus wettelijk verplicht is, als er te veel stikstof op neerdaalt. Dat werd lang genegeerd en met de voeten getreden, tot de natuurbeweging juridische stappen ondernam: een reeks arresten in Nederland en later ook het Vlaamse Gewest (dit jaar voor het eerst ook in Wallonië) verklaarde verleende vergunningen voor o.a. investeringen in agrobedrijven ongeldig omdat die zorgden voor een te hoge stikstofdepositie op nabijgelegen SBZ's. Dat zorgde in beide landen voor grote politieke spanningen, die bij ons uiteindelijk leidden tot het stikstofdecreet, een wettelijk kader dat de stikstofdepositie op beschermde natuur moet afbouwen, o.a. door verplichte nulbemesting in SBZ, het uitkopen van landbouwbedrijven die veel uitstoten, en bindende reductiedoelstellingen rond stikstofuitstoot.

Maatregelen om de stikstofemissie terug te dringen zijn absoluut noodzakelijk om onze natuur in goede staat te brengen, en dat zijn we ook verplicht aan de Habitatrichtlijn (dus aan onszelf).

Toch kwam het stikstofdecreet pas tot stand na veel tegenkanting van de agro-industriële lobby, en hoewel CD&V zelf in de Vlaamse regering zat die het decreet uiteindelijk installeerde, laat de partij geen kansen schieten om het aan te vallen. Mercosur heeft geleid tot de recentste poging: voorzitter Sammy Mahdi, die fel tegen het verdrag met Mercosur gekant is, liet in De Afspraak optekenen dat het stikstofakkoord geschrapt zou moeten worden als toegeving naar de landbouwsector toe voor de anders oneerlijke concurrentie met Zuid-Amerika. Het is maar één voorbeeld van hoe de agrolobby die blijft verkondigen dat geïmporteerde landbouwproducten aan minder strenge voorwaarden dan onze eigen producten en dat dat grote schade teweeg zal brengen aan de landbouwsector, hoewel de normen tenminste op papier hetzelfde zijn. Het doet critici dan ook poneren dat dit gewoon wordt aangegrepen als een kans om het bestaande (en bovendien zo al tekortschietende) beleid met betrekking tot de kwaliteit van ons leefmilieu en van ons water – niet alleen de Habitatrichtlijn, maar ook de Kaderrichtlijn Water wordt frontaal aangevallen – te proberen afbreken.

MILIEU

Internationale handel speelt een grote rol in de klimaatproblematiek. Elke stap in de handelsketen, van het ontginnen van grondstoffen en industriële productie tot vervoer en wereldwijde distributie, draagt bij aan de uitstoot van broeikasgassen. Samen is dat goed voor een groot deel van de mondiale emissies, naar schatting ongeveer een derde.

Voorstanders van de samenwerking tussen de Europese Unie en Mercosur stellen het voor als een vooruitstrevend akkoord dat duurzame ontwikkeling centraal stelt. De overeenkomst zou inzetten op klimaatneutraliteit, de groene transitie en mensenrechten. In een apart luik over handel en duurzame ontwikkeling wordt het klimaatakkoord van Parijs expliciet opgenomen als een kernonderdeel van het verdrag. Dat houdt in dat het niet naleven van klimaatverplichtingen of het terugtrekken uit het akkoord gevolgen kan hebben voor de handelsrelatie. Zowel de EU als de Mercosurlanden verbinden zich ertoe om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast belooft Brazilië om illegale ontbossing op nationaal niveau terug te dringen, met bijzondere aandacht voor het Amazonegebied. Ook de strijd tegen illegale houtkap wordt formeel vastgelegd als een bindende afspraak. Er lijken dus grote en mooie beloftes gedaan te worden. Maar gaat dit ook werkelijk een positieve zaak voor ons milieu zijn?

Een eerste groot struikelblok is het risico op verdere ontbossing. De overeenkomst is voornamelijk gericht op handel in producten die bekendstaan om hun zware ecologische voetafdruk, zoals soja, kip en rundvlees. Die sectoren staan al jaren bekend om hun grootschalige boskap. Omdat het verlies van bomen onlosmakelijk is verbonden met klimaatverandering, dreigt een stijgende vraag naar landbouwproducten de ecologische crisis verder aan te wakkeren.

Rundvlees neemt binnen het handelsakkoord een belangrijke plaats in. Een groot deel van het rundvlees dat in de EU werd ingevoerd, komt al uit Mercosurlanden, ongeacht het verdrag. Brazilië alleen al was verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel daarvan. Daarnaast importeert Europa ook een groot volume aan bewerkte Braziliaanse vleesproducten, waaronder ingeblikt vlees, gedroogd rundvlees en diepgevroren varianten.

Wereldwijd is 80 % van alle ontbossing te wijten aan veeteelt. Zo zien we dat in Brazilië de veeteelt een enorme rol speelt in de ontbossing van het Amazonewoud, dat niet voor niets 'de longen van de aarde' wordt genoemd. De ontbossing is er tussen 2016 en 2020 met 60% toegenomen, waarbij in één jaar tijd ongeveer 580 000 hectare (5 800 vierkante kilometer) bos is gekapt en omgevormd tot graasland voor vee.

Door de handelsovereenkomst zal de invoer van rundvlees uit de Mercosurregio met maximaal 99 000 ton per jaar toenemen. Sommige milieuorganisaties schatten dat de toegenomen rundvleesexport gekoppeld kan zijn aan grote aantallen hectares bosverlies in Zuid-Amerika, tot in de orde van honderdduizenden hectares.

De gevolgen beperken zich bovendien niet tot het Amazonegebied. Ook andere kwetsbare ecosystemen in Zuid-Amerika lopen gevaar. De Gran Chaco, gelegen in Argentinië en Paraguay, behoort tot de regio's met de snelste ontbossing ter wereld. Dit uitgestrekte landschap speelt een belangrijke rol in het regionale klimaat en is leefgebied voor talloze dier- en plantensoorten. In Argentinië is inmiddels een kwart van dat bosgebied verdwenen om plaats te maken voor landbouw en veeteelt. Vandaag bevindt een groot deel van de nationale veestapel zich in die regio. In Paraguay is zelfs meer dan twee derde van de rundvleesexport afkomstig uit de Gran Chaco. Door de groeiende export van landbouwproducten dreigen ontbossing en landonteigening hier nog verder toe te nemen.

SOCIALE IMPLICATIES

Dit handelsakkoord heeft ook belangrijke sociaalecologische gevolgen. De manier waarop we omgaan met het milieu en het klimaat hangt nauw samen met sociale problemen zoals armoede en ongelijkheid. In het akkoord is een apart hoofdstuk opgenomen over handel en duurzame ontwikkeling, waarin aandacht wordt besteed aan milieu en arbeidsrechten. Op het eerste gezicht is dit positief, maar bij nader inzien blijkt dat onderdeel weinig krachtig. Er zijn geen echte controlemechanismen en er staan geen sancties tegenover het schenden van arbeidsrechten, omdat werknemers grotendeels buiten het toepassingsgebied vallen. In Europa gelden nochtans strengere regels om werknemers te beschermen. Hierdoor ontstaat een ongelijk speelveld, wat het risico op sociale dumping en oneerlijke concurrentie vergroot. Om te kunnen concurreren met Latijns-Amerika kan de druk ontstaan om arbeidsvoorwaarden in Europa te verlagen, terwijl ook werknemers in de betrokken landen zelf kwetsbaar blijven.

Bovendien blijkt uit internationale rapporten dat de rechten van werknemers in de meeste Mercosurlanden onvoldoende worden gerespecteerd. Met uitzondering van Uruguay worden fundamentele rechten zoals vakbondsvrijheid, collectief overleg en het recht om te staken regelmatig geschonden. Dat is niet alleen problematisch voor werknemers in die landen, maar kan ook gevolgen hebben voor Europa. Producten die tot stand komen onder slechte arbeidsomstandigheden kunnen leiden tot druk op lonen, jobs en arbeidsvoorwaarden binnen Europa.

Ook inheemse gemeenschappen voelen de druk van dit handelsakkoord. Voor landbouw is namelijk grond nodig en die grond wordt vaak verkregen door ontbossing. Die ontbossing bedreigt zowel volledige ecosystemen als de inheemse bevolking die er vaak nog leeft. Het akkoord bevat geen harde garanties om hun leefgebieden, bossen of basisrechten te beschermen. Inheemse gemeenschappen hebben geen rechten om zelf over hun eigen grondgebied te beslissen. Aan het recht om vooraf geïnformeerd te kunnen beslissen, wordt volledig voorbijgegaan. In plaats daarvan wordt gebruikgemaakt van vage en zwakkere formuleringen, waardoor handelsprojecten toch kunnen doorgaan zonder de volledige instemming van de betrokken gemeenschappen. Daardoor blijven inheemse volkeren bijzonder kwetsbaar; hun leefomstandigheden staan met andere woorden op het spel.

In Brazilië hebben inheemse organisaties zich dan ook fel uitgesproken tegen het akkoord. Zo waarschuwt de Articulation of Indigenous People of Brazil dat de overeenkomst een duidelijke bedreiging vormt voor zowel hun grondgebied als hun mensenrechten. Hoewel de rechten van inheemse volkeren erkend zijn in internationale verdragen, biedt het handelsakkoord geen concrete garanties om die rechten ook effectief te beschermen.

HOE MOET HET NU VERDER?

Doordat het Parlement het verdrag met Mercosur naar het Hof heeft verwezen, wordt het dossier nog maar eens op de lange baan geschoven. Het zal terug op het bord van het Parlement belanden, maar pas nadat het Hof het grondig heeft bestudeerd, wat volgens schattingen anderhalf tot twee jaar zal duren. Boeren en bepaalde milieuorganisaties reageren opgelucht, hoewel uitstel niet per se tot afstel hoeft te leiden. Voorstanders van het akkoord zijn dan weer heel teleurgesteld, en zien een belangrijk geopolitiek momentum voor Europa in rook opgaan.

Europa kijkt trouwens niet alleen naar Zuid-Amerika. Eind januari kondigde Europa nóg een handelsverdrag aan, maar dan met India, ook een van de grootste economieën ter wereld. Die moet op termijn vrije handel bewerkstelligen tussen de twee grootste democratieën ter wereld, en de export vanuit Europa richting India sterk doen stijgen. Zeer gelijkaardig dus aan het akkoord met Mercosur, ook op het vlak van normen waaraan geïmporteerde producten uit India zullen moeten voldoen. De deal gaat ook gepaard met grote Europese investeringen in het vergroenen van de Indiase industrie, in infrastructuur bestand tegen de klimaatverandering, en in het monitoren van uitstoot.

Door: Louis Lema

Ter dood verwonderd
Dat een boom zo kreunen kan
Wolken van smart, ondergedonderd
En dan?

Zo zit men vaak
Zonder liefdeshand
Eenzaam toch overmand
Tot tranen breken de kaak

RICHTING EEN DEKOLONISATIE VAN DE NATUUR ...

Door: Muryel Maes

DE KOLONIALE WORTELS VAN KLIMAATONGELIJKHEID

Het verband tussen klimaatgevoeligheid en kolonialisme is al lang wetenschappelijk vastgesteld. Het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), dat de Verenigde Naties adviseert over de wetenschap met betrekking tot klimaatverandering, benadrukte in 2022 niet alleen hoe kolonialisme heeft bijgedragen aan de klimaatcrisis zelf, maar ook hoe de blijvende schade ervan veel gemeenschappen in voormalige koloniën kwetsbaarder heeft gemaakt voor klimaateffecten, zoals droogte, overstromingen, cyclonen en stijgende zeespiegels. Koloniale geschiedenissen en stijgende globalisering zijn een recept voor klimaatongelijkheid. Die ongelijkheid houdt in dat landen met een minimale historische verantwoordelijkheid in het klimaatprobleem er het meeste onder lijden.

Sommige van de landen die slachtoffer zijn van klimaatongelijkheid, keren zich uit noodzaak tot het Internationaal Gerechtshof het dat politieke processen kan beïnvloeden door de nadruk te leggen op specifiek wetenschappelijk bewijs, waaraan het wereldwijde legitimiteit kan verlenen. In maart 2023 riep Vanuatu, een voormalige kolonie van zowel Frankrijk als het Verenigd Koninkrijk, de Algemene Vergadering van de VN bijeen om het IG om een advies te vragen over de wettelijke verplichtingen van staten met betrekking tot klimaatverandering. Voormalige gekoloniseerde landen in Afrika en elders sloten zich bij deze inspanning aan, waarbij velen expliciet het verband tussen kolonialisme en klimaatproblematiek benadrukten. Toen het Internationaal Gerechtshof in 2025 zijn advies uitbracht, kwam echter nergens het woord 'kolonialisme' voor in verband met klimaatproblematiek. Het IG ging ook voorbij aan de cruciale vraag: hoe ver terug in de tijd kunnen claims voor klimaatverplichtingen reiken? Die vraag is belangrijk om de houdbaarheid van argumenten van voormalige koloniale machten te testen. Zij beroepen zich immers dikwijls op het argument dat kolonialisme destijds niet verboden was door het internationale recht en er daarom geen wettelijke verplichting bestaat om schadevergoedingen of 'herstelbetalingen' te betalen. Verder verdedigen ze hun aandeel in de klimaatverandering door te stellen dat ze zich niet bewust waren van de (internationale) schade. Daarbij - zo dekken ze zichzelf verder in - bestonden er tot voor kort nog geen wettelijke beperkingen op de uitstoot van broeikasgassen.

Allereerst moeten we het verband tussen het kolonialisme en de natuur doorgronden. Laten we ons daarom verdiepen in een aantal concrete voorbeelden uit verschillende landen en werelddelen die op een gegeven moment gekoloniseerd werden.

- Grote delen van de landbouwgronden in India werden, onder Britse koloniale overheersing, omgevormd tot monoculturen voor exportproducten zoals katoen en thee. De ontbossing en bodemuitputting die daarmee gepaard gingen, resulteerden in de afname van de natuurlijke veerkracht van ecosystemen en een groeiende kwetsbaarheid voor klimaatverandering in de regio.
- In Afrikaanse landen zoals Kenia en Nigeria werden door Europese koloniale machten zoals Groot-Brittannië en België extractieve economieën opgelegd gericht op mijnbouw en landbouwgewassen voor export. Dat creëerde langdurige ecologische schade en infrastructuren die lokale duurzaamheid verwaarlozen en aanpassing aan klimaatproblemen bemoeilijken. In Belgisch-Congo werden de Congolese boeren onderworpen aan dwangarbeid. Ze moesten hun eigen akkers verlaten en massaal landbouw bewerken volgens de westerse methoden. Onbekende zaden die in de Afrikaanse bodems werden geplant en vreemde technieken die werden toegepast blijken vandaag de dag fataal te zijn geweest voor de akkers, waarvan als gevolg een onmisbaar deel onvruchtbaar is geworden.
- De hedendaagse globalisering, gehandhaafd door wereldmachten die ontstonden uit koloniale machtsstructuren, plaatsen inheemse volkeren voor een moeilijk dilemma. In het Amazonewoud bijvoorbeeld, wordt enorm veel schade aangericht door de exploitatie van olie, die gretig wordt ontgonnen voor het Westen. Als inheemse volkeren willen deelnemen aan de wereldmarkt, kunnen ze niet anders dan hun landbouwgronden te bewerken met agrotoxische stoffen en transgene (genetisch gemodificeerde) gewassen.
- In Noord-Amerika, waar de bodemerosie een serieus probleem vormt voor mens en natuur, ontdekten wetenschappers dat de grond gedurende 40.000 jaar stabiel gebleven was. De afgelopen 200 jaar daarentegen kreeg men in Noord-Amerika te maken met extreme bodemerosie: een gevolg van kolonisatie, het onderdrukken van inheemse en het opleggen van westerse technieken.
- In het zuiden van Palestina herhaalt de geschiedenis zich. Israël profileert zich als milieubewust, maar veroorzaakt woestijnvorming in Palestina en exploiteert de landgebieden. De omleiding van de Jordaan, het kappen van talloze olijfbomen en andere inheemse boomsoorten, en het aanplanten van eucalyptusbomen om de moerassen te draineren, zorgen voor een uitputting van de oude waterbronnen.

Dat is nog maar een fractie van de opgelopen schade aan de natuur en de gemeenschappen die erin huizen ten gevolge van koloniaal beleid. Bosbranden in Australië, met uitsterven bedreigde wilde diersoorten in Zuid-Afrika, het verlies van toegang tot drinkbaar water voor de inheemse gemeenschappen in Canada ... zouden allemaal een centrale plaats moeten krijgen in het klimaat- en dekolonisatiedebat en -beleid.

VISIES OP KOLONISATIE EN DEKOLONISATIE VAN DE NATUUR

De kolonisatie van de natuur omvat onbetwistbaar een component van kennisongelijkheid. Inheemse

stammen, en dus ook hun visies op de natuur, werden decennialang gemarginaliseerd. Hun opvattingen zijn sindsdien ook niet meer naar behoren geherwaardeerd. We hebben hierdoor enorm veel kennisverlies geleden. In plaats van ons te interesseren in de gebruiken van de inheemse volkeren, drongen we hen onze Europese, westerse gewoonten op. Dat fenomeen heet 'terraforming': de gekoloniseerde gebieden worden georganiseerd naar het beeld van de kolonisator. Uit ons gevoel van superioriteit drongen we ons geloof, onze naam- en wetgevingen, monocultuur … op. Daarnaast speelt ook het kapitalisme geen onbelangrijke rol. De "onzichtbare hand" van **Adam Smith** heeft ons blind gemaakt voor onze afhankelijkheid van de natuur. De theorie van Smith houdt in dat we van een 'zelfcorrigerende' economie uitgaan, waarbij winst de belangrijkste drijfveer is. Het nastreven van individueel eigenbelang zou ons leiden naar collectieve welvaart. Door het individu bovenaan te plaatsen, vergeten we echter dat dat individu niet kan bestaan zonder zijn gemeenschap en zonder de natuur waarin het leeft. Dat gebrek heeft onvermijdelijk geleid tot de dreigende problematieken waar we vandaag de dag mee geconfronteerd worden: vervuiling, klimaatverandering en ongelijkheid.

WAT WIL 'DECOLONIZE NATURE' DAN ZEGGEN?

Er zijn verschillende interpretaties mogelijk. De twee grootste verschillen die ik vond, hebben te maken met de tijdlijn… Leggen we de focus op het verleden of op de toekomst? Als we kijken naar het verleden, merken we dat het marginaliseren van inheemse kennis tijdens de koloniale regimes een blijvend negatief effect heeft gehad op onze natuur. We zouden 'decolonize nature' ook kunnen interpreteren als een preventieve opdracht om onze destructieve noden en exploitatie van de natuur te beperken opdat we binnenkort niet zouden terugblikken op anno 2026 en spreken van 'de kolonisatie van de toekomst'.

DEKOLONISATIE VAN DE ECOLOGIE[1]

De term 'anarchistische ecologie' kunnen we niet negeren in de context van dekolonisatie van de natuur. Het woord 'anarchistisch' wordt gebruikt in de betekenis van anti-autoritair, waarbij de nadruk wordt gelegd op de noodzaak om de autoritaire tendensen van de mainstream ecologie, of de overheerser-ecologie, aan te vechten. De mainstream, of gangbare, ecologie is sterk koloniaal en staat vaak in dienst van politieke instellingen en bedrijven. Anarchistische ecologie wil afrekenen met de praktijk van de dominante ecologie, zonder al haar inzichten en bevindingen terzijde te schuiven, en wil eerlijk spreken over de rol die de dominante ecologie speelt in de vernietiging van de wildernis en de voortdurende kolonisatie. Overheerser-ecologie is een ecologie van beheer en van expertise op afstand, die zichzelf als fundamenteel gescheiden van het land beschouwt en een heden zonder verleden of toekomst bewoont. Anarchistische ecologie spoort ons aan vragen te stellen die de motieven en schadelijkheid van de overheerser-ecologie blootleggen. Vier belangrijke vragen die worden gesteld over de overheerser-ecologie luiden als volgt:

1 Ecologie is een vakwetenschap met als onderzoekssubject de onderlinge verbondenheid in natuurlijke gemeenschappen. Het bestudeert zowel de relaties tussen organismen onderling als met hun leefmilieu.

Welke vragen stelt de overheerser-ecologie?
De vragen die de overheerser-ecologie stelt, nemen de noden van de economie primair in acht. De wilde natuur wordt zo een variabele die gecontroleerd en gemanipuleerd kan worden.

Welke tools gebruikt de overheerser-ecologie?
Het gebruik van dure, gespecialiseerde technologie levert resultaten en conclusies op die niet-verifieerbaar zijn voor diegenen die geen toegang hebben tot die technologie. Cellen onder microscopen, genetische kaarten, bodem- en waterlaboratoriumtests, radiozenders op de poten van vogels, satellietnetwerken voor het meten van de opwarming van de aarde … Het bevoorrechten van hightech methoden van kennisverwerving maakt de ecologie van de overheerser autoritair en voor velen ontoegankelijk.

Welke antwoorden waardeert de overheerser-ecologie?
Voornamelijk gegevens, statistieken en alles wat met cijfers te maken heeft. Die vorm van data zorgt voor een simplificatie die gebruikt kan worden om de eigen verantwoordelijkheid in destructieve praktijken weg te cijferen. Toen bijvoorbeeld in 2012 alle vissen stierven in Red Hill Creek in Hamilton, toonden een reeks korte onderzoeken aan dat de oorzaak onbekend was. Op diezelfde plaats was echter onlangs een snelweg gebouwd langs de volledige lengte van de rivier. De mate waarin een dergelijke ontwikkeling de veerkracht van de kreek heeft verminderd, is niet kwantificeerbaar en kwam niet naar voren in chemische tests van het water. Verder streeft de ecologie van de overheerser ernaar onpartijdig en neutraal te zijn. Dat betekent dat degenen die de vernietiging van het land op persoonlijk vlak voelen, namelijk inheemse gemeenschappen, buiten beschouwing worden gelaten omdat passie als vooringenomenheid wordt beschouwd.

In wiens dienst wordt dat allemaal gedaan?
De ecologische wetenschap is niet neutraal – er zijn enkele ernstige machtsverhoudingen in het spel, waardoor de discipline zelf een wapen wordt voor de machthebbers. Bijna alle milieustudies worden uitgevoerd door overheden, universiteiten of door particuliere milieuadviesbureaus die door een van bovenstaande instanties zijn gecontracteerd.

Om de natuur te kunnen dekoloniseren, moeten we onder ogen komen dat het eigentijdse klimaatprobleem sporen bevat van kolonisatie. Met dat besef komt de realisatie dat het klimaatprobleem eeuwenoude landschappen en inheemse gemeenschappen disproportioneel treft. Anarchistische ecologie biedt een alternatieve vorm van ecologie die de ecologie van de overheerser een spiegel voorhoudt en de relaties tussen mens en land tracht te herstellen door de onze afhankelijkheid ervan te benadrukken. Deze relatie kan zich enkel vormen als we leren luisteren naar de landschappen, ons blijven verwonderen en antwoorden waarderen die nieuwe vragen met zich meebrengen.

De herwaardering van de relatie tussen natuur en mens is voor Europeanen in het bijzonder een moeilijke opdracht. Gie Goris illustreert deze moeilijkheid met de volgende quote:
Luisteren naar wat de planeet 'zegt', naar wat bomen of dieren weten, is een enorme sprong voor Europeanen. De aarde opnieuw als een levende entiteit zien – als Gaia, in plaats van als een inerte planeet die enkel dient om de mens van rijkdom te voorzien – is nochtans een onmisbare stap in de dekolonisering van heden, verleden en toekomst. Dat is moeilijk voor Europeanen die hun wereldwijde dominantie net te danken hebben aan het verwerpen van de mogelijkheid dat we overleven dankzij wederzijds respect tussen mens en natuur, en onder mensen van allerlei afkomst en culturen. (Gie Goris, De klimaatcrisis is een koloniaal probleem, 2022)

https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/12/true-climate-justice-demands-a-reckoning-with-colonialism/

https://www.mo.be/essay/de-klimaatcrisis-een-koloniaal-probleem

https://news.climate.columbia.edu/2022/09/21/how-colonialism-spawned-and-continues-to-exacerbate-the-climate-crisis/

https://theanarchistlibrary.org/library/knowing-the-land-is-resistance-towards-an-anarchist-ecology

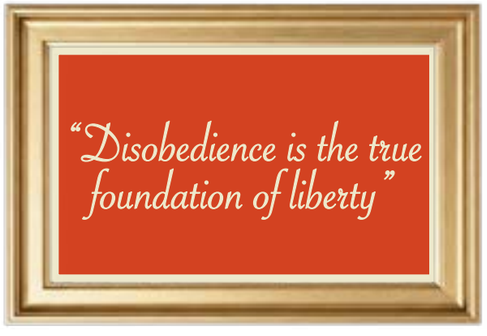
BEN IK MIJN BREEK-PUNT AL VOORBIJ?

At some point we must draw a line across the ground of our home and our being, drive a spear into the land, and say to the bulldozers, earthmovers, government and corporations, "thus far and no farther." If we do not, we shall later feel, instead of pride, the regret of Thoreau, that good but overly-bookish man, who wrote, near the end of his life, "If I repent of anything it is likely to be my good behaviour."

-Ed Abbey

Deze quote staat op een T-shirt dat ik een vijftal jaren geleden gekocht heb. Op geen enkel moment heb ik mij afgevraagd wie Thoreau ook zou mogen zijn, maar afgelopen voorjaar en zomer ben ik hem per toeval tegengekomen toen ik mijn bachelorproef schreef. Henry David Thoreau (1817-1862) was een schrijver, filosoof en een zeer sterke voorstander van het afschaffen van de slavernij in de VS. Een van zijn bekendste boeken is Walden, waarin hij beschrijft hoe hij twee jaar teruggetrokken leefde, diep in een bos. Daar probeerde hij zo eenvoudig of minimalistisch mogelijk te leven. Thoreau vond dat de mens zijn authentieke connectie met de natuur was verloren. Hij hoopte deze connectie terug te kunnen leggen tijdens de periode dat hij zich terugtrok uit de samenleving. Ook had hij met zijn essay 'Civil Disobedience' (1849) een grote invloed op burgerrechtenbewegingen zoals die van Martin Luther King (burgerrechtenactivist in de VS) en Gandhi (streed voor de Indiase onafhankelijkheid). Vorig jaar kreeg ik een verjaardagskaartje met een van zijn quotes:

Toch vindt er een zekere misinterpretatie plaats als we hem lezen als een pacifist die pleit voor non-gewelddadig verzet. Dat wordt zeer duidelijk wanneer we zijn expliciete ondersteuning van Captain John Brown in acht nemen. Brown was zeker geen pacifist. Hij nam de wapens op om zijn medemens uit de slavernij te bevrijden. Ik vind dat Thoreau en Brown beiden op hun eigen manier een opmerkelijke baard hebben, je moet er maar eens een foto van opzoeken. Zoals aan het einde van de quote van Ed Abbey is op te merken, heeft Thoreau spijt dat hij de boodschappen die hij predikte niet genoeg omzette in daden en te beschaafd is gebleven. Ik loop ook rond met een gelijkaardige angst.

De laatste tijd vraag ik mij af waar ik de lijn in het zand zou trekken, waar ik met mijn speer zou staan en zou verkondigen aan allen die het horen kunnen: "TOT HIER EN GEEN MILLIMETER VERDER!". En iedere keer dat deze gedachte door mijn hoofd sleept of schiet, kom ik tot het besef dat mijn lijn al lang overschreden is. Ik weet niet eens zeker of zij die mijn lijn overschreden hebben nog zichtbaar zijn; ik zou durven denken dat ze al lang achter de horizon zijn verdwenen. Hoogstwaarschijnlijk nemen ze gewoon weer, zonder er een moment bij stil te staan, deel aan hun verwoestende praktijken.

IK BEN WOEST.

Maar vooraleer ik woest ben, ben ik altijd eerst triest en bedroefd. Op elk moment zou ik in tranen kunnen uitbarsten en een heel leven lang rondwandelen terwijl de druppels over mijn kaken naar mijn kin rollen. Op een bepaald tijdstip, dat iedere keer verschilt van het vorige, slaat mijn verdriet over in woede. Ik weet nog altijd niet wat de oorzaak is van deze overgang, maar dat doet er ook niet echt toe.

De klimaatmars heeft deze boze vlam tijdelijk in mij gedoofd. Kabaal maken en zien dat andere mensen zich gelijkaardig voelen werkte troostend. Bij het doven van die vlam deed zich echter een andere vraag voor: als mijn vlam dooft en er verandert niets, is er iemand die voordeel haalt uit het doven van mijn woede?

© La Cattura de Cristo (Giuseppe Cesari 1597)

Ik hoop dat, als ik op mijn sterfbed lig, ik niet dezelfde spijt voel als die van Thoreau. Ik hoop dat ik later kan terugkijken op mijn leven en voldoening kan voelen. Momenteel denk ik helaas dat ik nog niet voldoe aan mijn eigen criteria hiervoor.

Ik weet niet of er ooit een dag zal zijn in de rest van mijn leven waarop ik met overtuiging kan zeggen dat ik niet meer zied van de woede. Soms denk ik dat ik al jaren geleden mijn breekpunt moet bereikt hebben. Het feit dat ik nog niet mentaal geïmplodeerd ben is mij een wonder.

Als mijn vrienden nieuws delen over een verandering in de wereld waar ik echt niet mee akkoord ga, dan zeg ik soms al grappend dat ik ga starten met molotovcocktails te smijten. Tot nu toe heb ik dat nog niet met oprechtheid gezegd, maar diep vanbinnen voel ik wel dat het misschien niet altijd helemaal ironisch bedoeld is. Of ik dat in de werkelijkheid ook zou durven, is een ander verhaal. Och ja, wat maakt een kleine vuurbal nog uit als die klootzakken voorbij de horizon ze toch niet eens zouden opmerken.

Een van mijn professoren herhaalt af en toe dat het woord 'radicaal' afkomstig is van het Latijnse woord radix, wat gewoonweg 'wortel' betekent. Teruggaan naar de oorspronkelijke vorm van iets dus. Als we deze definitie hanteren, ben ik iedere dag van de week radicaal, en tweemaal op zondag. Ik wil geen halfslachtige compromissen. Ik wil geen verwaterde ideeën. Ik wil geen omgevormd beleid, zodat de massa ermee akkoord kan gaan.

© Gebirgslandschaft mit Regenbogen (Caspar David Friedrich 1810)

©Amandelbloesem (Vincent van Gogh 1890)

IK WIL DAT DINGEN VERANDEREN.

Ik ben radicaal voor het behoud en de bescherming van de natuur. En in de naam van de natuur hoop ik dat ik de moed heb om onrechtvaardige wetten te overtreden, als dat nodig is voor haar bescherming. Want wij, als mensen, durven het zo hoog in onze bol te hebben om onszelf zo ver boven de natuur te beschouwen en deze louter als grondstof te beschouwen.

Als schapen lopen we in onze rationele irrationaliteit blindelings af op onze eigen dood, en erger nog, wat maar al te graag vergeten wordt: de dood van iedereen en alles dat niet 'ik' of 'wij' is. Iedereen weet dat we zo niet verder kunnen. En toch zal morgen, wanneer ik wakker word, alles even ordelijk als gisteren nog doordraaien.

IK WIL GEWOON DAT DINGEN VERANDEREN. IS DAT ECHT TE VEEL GEVRAAGD?

Als je mij ooit in een veld ziet staan met een speer in de hand en een lijn aan mijn voeten, terwijl de wind de wolken laat woelen in de lucht, en de tranende maan vervangen wordt door de woedende zon, dan kan ik niet garanderen dat ik alleen maar een toeschouwer zal zijn in wat kan of zal plaatsvinden.

En ik hoop dat andere mensen van wie de lijn ook is overschreden, moedig genoeg zijn om zich bij mij aan te sluiten en te strijden aan mijn zijde.

ECOLOGISCH RENOVEREN VOOR BEGINNERS

Door: Andres Bourgonjon

Ergens in de verre of minder verre toekomst zal jij, beste JNM'er, jezelf de vraag moeten stellen waar je graag wilt gaan wonen. Je hebt op dat moment drie grote mogelijkheden: een instapklare woning zoeken, een eigen woning bouwen of een bestaand gebouw renoveren. Voor wie een renovatie zou overwegen, heb ik goed nieuws: dat is op lange termijn de goedkoopste én milieuvriendelijkste keuze! De milieubelasting van gebouwen is immers enorm, en renoveren speelt in op de meest vervuilende aspecten: het energieverbruik voor het verwarmen en koelen van gebouwen, de productie van nieuwe bouwmaterialen en transport van materialen. In dit artikel reik ik enkele algemene tips en principes aan waarmee jij als toekomstige (her)bouwheer een renovatie niet gewoon duurzaam, maar zo duurzaam mogelijk kan maken.

TIP 1: BEHOUD DE STRUCTUUR ZO VEEL MOGELIJK

De kern van elk gebouw is de dragende structuur waarop de gevel, vloeren en afwerkingen zijn bevestigd. Die structuur bestaat in Vlaanderen meestal uit holle bakstenen, betonplaten en/of houten balken. Doordat ze het zwaarste en stevigste onderdeel van een gebouw is, zou het slopen, afvoeren en vervangen van haar materialen enorm veel uitstoot veroorzaken. Tegelijk is de structuur de laag met de langste levensduur. Je kan haar dus meestal perfect behouden. Mits wat creativiteit kan jij of een architect in bestaande vormen en afmetingen meer woonkwaliteit creëren dan je misschien vermoedt. Openingen maken of uitbreidingen toevoegen is zeker mogelijk, maar de mogelijkheden en complexiteit lopen sterk uiteen van geval tot geval.

TIP 2: DENK NA OVER DE GEBOUWPRESTATIE

Wonen in de eenentwintigste eeuw betekent dat verregaande technologie en comfort tot de opties horen. Denk maar aan HVAC-installaties (verwarming, koeling en ventilatie) of domotica (automatisering van technieken met elektronica). Maak een bewuste afweging: in welke mate heb jij deze technieken nodig? Hoe geavanceerder de installaties, hoe meer comfort, maar hoe groter het grondstoffengebruik en je afhankelijkheid van de gebruikte systemen. Het energieverbruik, de belangrijkste milieu-impact van een gebouw, kan zowel stijgen als dalen door de gekozen technieken. Verwarming is uiteraard een basisvoorziening, maar kan vaak efficiënter. Een warmtepomp en dik geïsoleerde muren zijn vandaag standaardoplossingen, maar denk bijvoorbeeld ook eens na of je in de winter maar een beperkt deel van het gebouw zou kunnen verwarmen. Bij een zeer dik geïsoleerde woning of 'passiefhuis', de koning der energievriendelijke gebouwen, is (bijna) geen verwarming nodig, maar wel een goede ventilatie. Bij ventilatie en airco verdient natuurlijke aan- en afvoer van lucht steeds de voorkeur. Of dit kan, hangt sterk af van het fysieke ontwerp, waardoor vochtige, vervuilde binnenlucht vaak toch mechanisch wordt afgevoerd. Wil je een gefilterde luchtaanvoer of airco, voorzie dan een warmtewisselaar die de temperatuur van de aangevoerde luchtstroom dichter brengt bij die van de uitgaande en zo een deel van de energie recupereert.

TIP 3: KIES VOOR HERGEBRUIK

Net als jouw tweedehandstrui, is ook het meest duurzame bouwmateriaal datgene dat niet vanaf nul geproduceerd moet worden. De laatste jaren is er daarom steeds meer aandacht voor circulaire economie en daarbinnen ook voor 'circulair bouwen': zo veel mogelijk materialen zo dicht mogelijk bij hun oorspronkelijke vorm opnieuw gebruiken in een volgend gebouw. Dat werkt in twee richtingen. Enerzijds moet een nieuw bouwproject zo veel mogelijk gerecupereerde materialen gebruiken. Anderzijds moet het project zo in elkaar zitten dat de gebruikte materialen in de toekomst eenvoudig weer uit elkaar te halen of te 'ontmantelen' zijn. Dat lukt niet even goed in elk geval. Aan elkaar geschroefde elementen (bv. houten platen en balken) blijven het meest intact en zijn snel te ontmantelen. 'Gelijmde' constructies daarentegen, zoals aan elkaar gegoten beton of pleisterlagen, kunnen vrijwel nooit gerecupereerd worden. Die bouwmaterialen zijn gedoemd om na sloop te eindigen als puin, in de fundering van een weg of op een afvalberg. Bakstenen kunnen enkel mooi losgekapt worden als de mortel ertussen minder sterk is dan de bakstenen zelf (en dat is de laatste decennia steeds minder vaak het geval …). De website opalis.eu bundelt alle verkopers van gerecupereerde materialen. Neem bijvoorbeeld eens een kijkje in het aanbod design deuren uit oude overheidsgebouwen van het Brusselse Rotor Deconstruction.

TIP 4: GA VOOR DUURZAME EN NATUURLIJKE MATERIALEN

Heb je toch nieuwe materialen nodig, kies van structuur tot afwerking dan zo veel mogelijk voor duurzame en natuurlijke materialen. Duurzame materialen zijn vaak duurder en hebben een intensief productieproces, maar ook een langere levensduur. Gebruik materialen als staal, baksteen en natuursteen daarom in beperkte hoeveelheid en zo ontmantelbaar mogelijk. Natuurlijke of 'biobased' materialen zijn al op korte termijn ecologisch. Je denkt misschien spontaan aan hout, maar de mogelijkheden zijn vandaag eindeloos: een fundering uit schelpen, dragende bamboeplaten, stenen uit aangedrukte i.p.v. gebakken aarde of isolatie in de vorm van hennepblokken, papieren vlokken en schapenwol. De nabije toekomst brengt zelfs bouwelementen uit hennep en haarafval, gecontroleerd aan elkaar gegroeid door schimmeldraden.

'Willems, Pibbe et al. Exploring the Potential of Hemp-Mycelium Building Materials in the Belgian Construction Sector. Master of Science in de ingenieurswetenschappen: architectuur, 2024.'

TIP 5: TREK DE LOGICA DOOR NAAR BUITEN

Vlaanderen bestaat voor meer dan 12% uit tuin. Dat is ongeveer evenveel als de oppervlakte beschermde natuur en bos. De eventuele tuin bij je woning natuurvriendelijk inrichten kan dus geen kwaad – integendeel. Tijdens een verbouwing kan je onnodige of overmaatse verharding, zoals tuinhuizen, terrassen en stroken uit tegels, grind of beton, opbreken en verwijderen. Door te ontharden komt er in je tuin ruimte vrij voor biodiversiteit en natuurlijke processen zoals waterinfiltratie en verkoeling. Naast tegelwippen kan je ook de buitenschil van het gebouw zelf natuurvriendelijker maken met een groendak, (inheemse) klimplanten of speciale bouwelementen die onderdak bieden aan vleermuizen, gierzwaluwen enz. Zorg daarbij dat de beestjes die je probeert te lokken, vinden wat ze nodig hebben in de omgeving, anders creëer je een 'ecologische val' en kan het resultaat weleens tegenvallen.

TIP 6: ZOEK DE JUISTE PARTNERS

De bouwsector bevindt zich vandaag in transitie en veel ontwerpers, aannemers en materiaalproducenten zijn zich bewust van hun verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd gaat de verduurzaming erg traag en worden nog te vaak standaardpraktijken toegepast die gebaseerd zijn op ouderwetse principes. Mijn laatste tip is daarom om op zoek te gaan naar een architect en aannemer die expliciet focussen op ecologisch bouwen. Hun ervaring, expertise en netwerk zijn van onschatbare waarde om alle potentieel te benutten. Zelfs binnen een beperkt budget zullen zij nog steeds veel van bovenstaande mogelijkheden zien. Vergeet tegelijk niet dat een duurder, duurzamer gebouw zowel een betere leefomgeving als investering is dan een gebouw dat na een fractie van dezelfde levensduur hoge herstelkosten veroorzaakt of moet afgebroken worden. Benoem milieubewustzijn ten slotte zelf expliciet als een van je wensen, dat maakt duidelijk dat er werk van gemaakt mag worden.

INSPIRATIE: WONING VERBIEST

Om af te sluiten toon ik een geslaagd voorbeeld van hoe een gedurfde renovatie eruit kan zien. Het architectenkoppel Evelia Macal en Harold Fallon vertrok van een oud betonnen depot in Molenbeek en puzzelde daar hun eigen woning in. Een deel van de kolommen- en balkenstructuur werd gesloopt om plaats te maken voor een tuin, een ander deel loopt door de tuin als een pergola (constructie waarop planten kunnen groeien). Omdat de kolommen niet voldoende stevig waren voor de extra belasting van de woning, werden houten balken op maat er diagonaal tussen gepuzzeld. De compacte woon- en slaapvertrekken zijn geïsoleerd met lokaal geproduceerde hennepblokken. Enkel deze ruimtes zijn verwarmd; de serre, het atelier en de circulatie tussen de verdiepingen niet. In de zomer vormen die ruimtes 'extra' leefruimte en in de winter een buffer tegen de kou. De vorm van de trap werd aangepast aan de trapleuning, die afkomstig is uit een ander gebouw. Kijk zeker eens naar de foto's en ga naar hartenlust aan de slag met de tips om later een eigen stekje te bedenken waar zowel jij als onze aarde zich thuis voelen.

WELKE IMPACT HEEFT DE KERNRAMP IN TSJERNOBYL (GEHAD) OP FAUNA EN FLORA?

Door: Martha De Decker

In de nacht van 26 april 1986 werden tijdens een test de veiligheids- en controlemechanismen (die een centrale bij onvoorziene omstandigheden automatisch doen stilvallen) uitgeschakeld in de kerncentrale van Tsjernobyl, Oekraïne. Er ontstond een ontploffing die zorgde voor de grootste hoeveelheid aan radioactieve straling ooit gemeten in de natuur. In normale omstandigheden ligt die hoeveelheid onder 0,3 microsievert/uur. Bepaalde objecten die er kort na de ramp waren gezet kunnen nu nog tot 300 microsievert/uur uitstralen. In de volgende dagen werden in totaal zo'n

135 000 mensen geëvacueerd in een straal van 30 km rond de ramp, de 'exclusion zone'. 96 dorpen en steden kwamen leeg te staan; de meeste zijn tot op de dag van vandaag zo goed als onbewoond. De bewoners werd verteld dat ze drie dagen later terug konden gaan naar hun huis, maar dat is nooit gebeurd. Twee medewerkers stierven aan de gevolgen van de ontploffingen, achtentwintig anderen aan de directe blootstelling van een te hoge concentratie radioactiviteit. Het slachtofferaantal is moeilijk te bepalen, maar er wordt geschat dat ongeveer 2200 personen niet lang na de ramp stierven. In totaal zouden ongeveer 6000 personen zijn gestorven aan kanker tussen 1986 en 2005 (cijfers van de Wereldgezondheidsorganisatie), maar daar is veel speculatie rond.

De ramp werd eerst stilgehouden door de toenmalige Sovjet-Unie. Zo kwam het dat Zweedse onderzoekers een te hoge concentratie aan radioactieve straling ontdekten, een wolk die toen al boven heel Scandinavië hing. Op 2 mei 1986 hing deze wolk boven België en Nederland. Er werd opgeroepen om vee binnen te houden en bladgroenten die geoogst werden in die periode niet te verkopen. In Duitsland is het nog altijd verboden om meer dan 250 g wilde paddenstoelen te eten in een gebied dat toen besmet raakte. Als het die dag had geregend, waren de gevolgen van de ramp waarschijnlijk nog veel erger geweest, maar wat die precies geweest zouden zijn, kunnen we niet met zekerheid zeggen. Nu is de kerncentrale gesloten en is er een grote sarcofaag over gebouwd. Die koepel zou ervoor moeten zorgen dat de meeste radioactiviteit ingesloten blijft.

En wat is nu de impact op fauna en flora? De natuur in de 'exclusion zone' heeft enorm afgezien na de ramp. Insecten, vogels, zoogdieren en reptielen stierven massaal. Ook planten en bomen stierven kort na de ramp. Zo ontstond bijvoorbeeld 'het rode bos'. Aan de ene kant lag de kerncentrale, aan de andere kant de stad Pripjat. Het bos ving een groot deel van de straling op waardoor de impact op de stad redelijk klein was. De naam 'het rode bos' heeft het te danken aan de kleur van het bos na de ramp. Bomen kleurden rood, geel en bruin, en stierven af. Ze zijn nu geruimd en begraven; nieuwe bomen werden later geplant.

Er is ook genetische schade ontdekt. Er zijn dieren die gezondheidsproblemen hebben en tekenen die wijzen op vermindering van vruchtbaarheid. Zo zijn er vogels gespot met atrofie. Dat is een afname van weefsel- en orgaanmassa, wat kan leiden tot een grotere kans op onvruchtbaarheid. Ook het aangeboren ontbreken van pigment bij mensen, dieren of planten, albinisme, is meer aanwezig dan gewoonlijk. Bovendien werden er tumors vastgesteld bij vogels. Het dier dat waarschijnlijk het meest heeft geleden onder de ramp is de boerenzwaluw. Er werden tumors ontdekt op hun poten, nek en rond de ogen. Ook tekenen van onvruchtbaarheid werden gespot bij deze dieren.

De ramp heeft niet alleen een grote impact gehad op dieren, maar ook op grond en waterlopen. De radioactieve straling bleef aan de gebouwen hangen. Wanneer het regende, werden die deeltjes van het dak gespoeld en sijpelde het samen met het water in de grond. Dit proces begon enkele maanden tot jaren na de ramp en gaat nog altijd verder tot op de dag van vandaag. Ook alle wegen in de 'exclusion zone' werden kort na de ramp afgespoeld met water. Het besmette water is toen naast de weg in de grond getrokken. Er wordt nog altijd meer radioactiviteit gemeten op de grond rond huizen en in bossen dan op verharde wegen en daken van huizen. De radioactieve straling drong diep door in de grond. Er zitten veel stoffen in de bodem die een halfwaardetijd van 30 jaar hebben. Dus na 60 jaar blijft nog 25% van de stoffen achter. Na 90 jaar nog 12,5% enzovoort. Daardoor is de bodemvervuiling nog steeds een onderwerp van bezorgdheid.

De regen heeft dus niet altijd een positief effect gehad. Kort na de ramp waren ook de wolken besmet met radioactiviteit. Regenwater kan radioactiviteit uit de lucht wassen en zo tijdelijk de concentratie in de lucht verminderen, maar het zorgt er ook voor dat deze radioactieve deeltjes in de bodem, op gebouwen en in waterlopen terecht komen, wat de besmetting op die plaatsen juist vergroot.

Toch, te midden van al deze rampen, ontstond een hoopvol verhaal over het herstellende vermogen van de natuur. Want door de afwezigheid van de mens lijkt de natuur te zijn opengebloeid. De biodiversiteit gaat er fel op vooruit ondanks de radioactieve bestraling. Er werden wolven, lynxen en everzwijnen gespot; ook herten, ooievaars, adelaars en de Europese otter werden terug gezien. Die dieren lijken zich opnieuw gevestigd te hebben in een van de meest vervuilde gebieden van Europa.
De natuur in het gebied lijkt niet alleen te hebben overleefd, maar ook te herstellen en open te bloeien door de afwezigheid van de mens. Steden en dorpen worden overwoekerd door planten en dieren. In dit gebied zal waarschijnlijk geen grote, actieve bevolking kunnen wonen in de nabije toekomst, maar voor plant en dier is het een kostbare habitat geworden.

Illustraties: Marit Liekens

BOYCOT?

Door: Hannia De Waele

Van Dale omschrijft boycotten als 'om een principiële reden niet mee laten doen, buitensluiten', 'principieel niet meer kopen' of 'uit protest niet deelnemen aan, wegblijven van'. Boycots zijn een machtige, geweldloze methode met een niet te onderschatten impact.

EEN STUKJE GESCHIEDENIS

De term 'boycot' komt van de Ierse kapitein en rentmeester Charles Boycott die door zijn bemanning in 1879 werd geïsoleerd na spanningen.
Er was echter al eerder sprake van boycots, al werden ze toen nog niet zo genoemd.
Een van de eerste expliciete consumentenboycots werd georganiseerd door de Engelse Elisabeth Heyrick, een activiste tegen slavenhandel. Rond 1825 riep ze op om geen suiker meer te consumeren en te verkopen die geproduceerd werd door tot slaaf gemaakte mensen op de Britse West-Indische eilanden. Met deze boycot wilde ze de druk op het afschaffen van slavernij verhogen.

Voordien werden ook al acties gevoerd die je minder strikt genomen als boycots

Karikatuur van Charles Boycott, gemaakt door Spy (Leslie Ward)

The boston tea party, Thee wordt overboord gegooid.

zou kunnen zien, zoals bijvoorbeeld de Boston Tea Party, een protestactie in 1773 tijdens de Amerikaanse Revolutie. Het einde van deze revolutie in 1776 bezegelde de onafhankelijkheid van de Britse kolonies waardoor de Verenigde Staten ontstonden.
Doorheen de geschiedenis volgden nog vele succesvolle en minder succesvolle boycots, vanuit uiteenlopende overtuigingen en problematieken. Heel invloedrijk waren de boycots van Mahadma Ghandi in de eerste helft van de twintigste eeuw. Daarbij boycotte men in India eerst het Britse monopolie op zout en later ook de invoer van Engels textiel. Zo dwong het de Britse kolonisator tot toegevingen.
Zeer doeltreffend was ook de beroemde Montgomery-busboycot in de VS van de jaren vijftig. Met haar weigering om haar plaats in de bus af te staan stond Rosa Parks aan het begin van een belangrijk nieuwe ontwikkeling van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging.

WAT MAAKT EEN BOYCOT SUCCESVOL?

In de meeste gevallen is een boycot succesvol wanneer hij negatieve publiciteit oplevert voor een organisatie of persoon. Doordat die bijvoorbeeld de winst ziet dalen of de boycot een zodanige reputatieschade oplevert dat de organisatie of persoon genoodzaakt is bepaalde protocols aan te passen.

Allereerst moeten de boycotdoelen specifiek genoeg zijn (targeted boycott), de gerichte merken naamsbekendheid hebben en een zichtbaar product of merk zijn. Een sprekend voorbeeld is de multinational Unilever die een grote naamsbekendheid heeft, maar op zich geen duidelijk product is op zich. De merken die Unilever produceert (Knorr, Dove, Persil) zijn dan weer makkelijker te herkennen en vermijden in de winkel.
Verder is het belangrijk dat bedrijven niet enkel schade aan hun winst maar ook aan hun imago ondervinden. Daarnaast stel je best vragen als 'kan je het product makkelijk vervangen?' en 'loopt het samen met de overtuigingen van je doelpubliek?' Ten slotte is een boycot het effectiefst wanneer je hem combineert met andere protestacties die voor aandacht en bewustwording zorgen zoals flyeren, petities opstarten, sit-ins en betogingen.

GERICHTE VS NIET-GERICHTE BOYCOTS

Vaak wordt er een verschil gemaakt tussen gerichte en niet-gerichte boycots (targeted and non-targeted boycotts). Er is sprake van een gerichte boycot wanneer je je focust op een beperkt aantal zorgvuldig geselecteerde bedrijven en producten. Historische voorbeelden tonen aan dat gerichte boycots de kans op succes maximaliseren. De Nestlé Babyvoeding Boycot sinds 1977 is hier een goed voorbeeld van omdat het over een specifiek product en merk gaat.
De BDS-beweging (Boycott Divestment Sanctions) spreekt over vier criteria voor het selecteren van doelwitten:
-> De graad van medeplichtigheid, bepaald vanuit nauwgezet onderzoek
-> Kruispuntdenken (relevantie van het doelwit voor verschillende bewegingen)
-> Naamsbekendheid en media-aantrekkingskracht (helpt een breder publiek te bereiken)
-> Kans op succes

Op deze manier confronteer je merken en grootmachten directer en oefen je meer druk uit, aangezien er meer aandacht naar het bedrijf gebracht wordt. Ook geef je tegelijkertijd aan andere medeplichtige bedrijven het signaal dat ze actie moeten ondernemen, want zij zouden als volgende in de spotlights gezet kunnen worden voor hun daden.

HOE ZIT DAT NU IN VERBAND MET KLIMAATPROBLEMATIEK?

Terwijl ik onderzoek deed voor dit artikel viel me al snel op hoe weinig er concreet op het internet te vinden is over boycots in verband met klimaatproblematiek vergeleken met boycots tegen mensenrechtenschendingen.
Telkens weer stootte ik via verschillende websites en artikelen terug op het onderzoek 'the rise of sustainable media', geleid door Dentsu en Microsoft Media. Hierin wordt vastgesteld dat 59% van de consumenten wereldwijd bereid is bedrijven te boycotten vanwege hun negatieve impact op het klimaat, maar laat Microsoft nu juist een van de meest besproken doelwitten zijn op de boycotlijsten. Dat komt onder andere door hun zeer omstreden investeringen in AI-tools. Bovendien noemt de Boycott Israel-beweging Microsoft 'het misschien wel meest medeplichtige technologiebedrijf aan het illegale apartheidsregime van Israël en de voortdurende genocide op 2,3 miljoen Palestijnen in Gaza.' Ik heb Microsoft om die redenen uitgesloten als betrouwbare bron voor dit artikel.

Duidelijke voorbeelden van boycots gelinkt aan klimaatproblematiek zijn boycots van de fast- en ultrafastfashiongiganten zoals H&M, Zara, Urban Outfitters, Primark en Shein. De enorme milieu-impact (8% van de wereldwijde broeikasgasuitstoot) en slechte arbeidsomstandigheden (bij de productie in lageloonlanden) maken de merken uiterst problematisch. Ook de enorme overconsumptie, de 'wegwerpmentaliteit' (85% van de kleding wordt jaarlijks weggegooid), het gebruik van niet-duurzame materialen (zoals polyester/katoen) en hun gebrek aan transparantie hierover wordt aangekaart.Internationale acties en protesten van actiegroepen als Extinction Rebellion en Greenpeace, waarbij voor winkels soms duizenden kilo's kleding worden gedumpt om de afvalberg aan te tonen, zorgen voor bewustwording en trekken aandacht. Dat had al gevolgen want intussen werden juridische stappen gezet. Zo zijn in Frankrijk rechtszaken gestart tegen e-commercegiganten wegens het niet naleven van klimaat- en consumentbeschermde regels.

In deze tijd van geopolitieke spanningen en ecologische noodzaak blijft een geweldloze boycot een krachtig middel waarmee burgers hun stem kunnen laten horen. Daarbij speelt op de achtergrond de vraag of je als consument medeplichtig bent aan de onethische acties van bedrijven. Voor mij is het antwoord duidelijk: wie zwijgt en hun producten blijft consumeren, houdt hun immorele beleid in stand.

JEUGDBOND

NATIONAAL KORT: AANKONDIGING

Hoe zit het met de geografische spreiding van de activiteiten van inhoudelijke werkgroepen? Welke stappen zet JNM in het verbeteren van de website? Of ben je benieuwd waar jouw lidgeld nu echt naartoe gaat? Vraag maar raak!

Vanaf de zomer krijgt de vaste rubriek 'Nationaal kort' een nieuw format. Je krijgt niet langer kant-en-klare updates over de bezigheden van het Bestuur en de nationale ploegen. In de plaats daarvan moedigen we je aan om zelf je vragen in te sturen naar euglena@jnm.be. Onze reporter zal per editie een lezersvraag tot in de puntjes onderzoeken!

NIEUWE BELEIDSNOTA,... WAT NU?

Door: Mihiel Soenen

Sinds januari 2026 zijn we bij JNM begonnen aan een nieuwe beleidsnota, het document dat ons richting heeft voor de komende vijf jaar. Op basis hiervan voorziet de Vlaamse overheid ons van een jaarlijks budget om onze werking te garanderen en ervoor te zorgen dat we onze doelen kunnen halen. Maar wat verandert er nu precies?

LIMBURG EN MEER AFDELINGEN

Kort door de bocht verandert er eigenlijk niet veel; de missie en visie van JNM zijn zo goed als onveranderd gebleven tegenover de vorige beleidsnota (2022-2025). Het merendeel van onze werking behouden we dus, toch zullen er de komende vijf jaar naar enkele thema's meer middelen en aandacht gaan. Zo zullen we hard inzetten op de werking in Limburg, die van nabij wordt opgevolgd door een nieuw personeelslid ter plekke. **Eli**, onze **Limburgondersteuner**, volgt van dichtbij de kiemwerking Limburg op en zal proberen, samen met de aanwezige vrijwilligers, om de ambitieuze doelstellingen voor Limburg tegen 2030 te halen. Zo hopen we allemaal dat de meest natuurrijke Vlaamse provincie weer enkele afdelingen kan herbergen. Eli begon zelfs al een halfjaar vroeger door de precaire situatie in Limburg, zodat we geen tijd zouden verliezen.

Limburg is niet de enige regio die extra aandacht krijgt; met het eerste referendum in de JNM-geschiedenis hebben we namelijk besloten om extra in te zetten op **gebiedsdekkendheid**. (Weliswaar enkel als we hiervoor vanuit de overheid centjes zouden krijgen, en zo geschiedde.) In deze beleidsperiode zal er nog meer gezocht worden naar mogelijkheden om kiemwerkingen op te starten en deze te laten doorgroeien tot volwaardige afdelingen. Zo krijgt iedereen de kans om JNM'er te worden. Wil dat zeggen dat de huidige afdelingen in de kou zullen staan? Helemaal niet: de **afdelingsondersteuning wordt enkel maar sterker en breder gedragen**. Zo zal de AOP meer op bezoek komen en wordt er vanuit de andere ploegen veelvuldig ingezet op afdelingsniveau, gezamenlijke kampaankopen tot een afdelingspersoonlijke promocampagne.

SAMENWERKINGEN

Het warme water moeten we niet opnieuw uitvinden; zo valt er veel informatie bij andere (bevriende) organisaties te rapen. Met de huidige beleidsnota zetten we meer in op **uitwisseling met gelijkaardige organisaties** over diverse thema's, want als JNM zijn we niet alleen in Vlaanderen. Uitwisselen van successen, uitdagingen en oplossingen kan elkaar enkel maar helpen en zorgen voor een sterkere JNM. Ook binnen onze werking zetten we meer in op uitwisseling en samenwerkingen tussen verschillende JNM'rs, zowel op afdelingsniveau, regionaal en Nationaal. Dit doen we door beleidsdagen of concrete momenten te organiseren en elkaar zo te ontmoeten. Iets wat we al enkele jaren proberen en doen, maar nu ook vaststaat in onze beleidsnota.

Dat we als JNM een **vrijwilligersorganisatie** zijn en hier trots op mogen zijn, zetten we extra in de verf in de komende vijf jaar. Hieraan is weer een kern-SD* (*SD5: JNM is een labo voor een duurzaam vrijwilligersengagement*) gewijd om van JNM een duurzame plek te maken voor onze (jonge) vrijwilligers. Door extra in te zetten op leerkansen en experimenteerruimte willen onze vrijwilligersgroep gemotiveerd houden, maar uiteraard blijft het plezier primeren.

Een groot thema binnen JNM blijft onze **naamsbekendheid**, of toch vooral het gebrek daaraan. Veel mensen kennen JNM niet, wat natuurlijk spijtig is en niet eenvoudig op te lossen. Toch doen we een poging om onze jeugdbeweging bekender te maken; hierbij zal onze gebiedsdekkendheid zeker helpen, maar ook inzetten op persaandacht en naar buiten treden met onze inhoudelijke kennis werd verwerkt in de nieuwe beleidsnota.

Bovengenoemde thema's zijn nog maar het topje van de ijsberg van wat we allemaal gaan doen, met vooral focus op de nieuwe acties en indicatoren*. Wat we momenteel goed doen, behouden we uiteraard. Ben je benieuwd naar wat nog allemaal in de nieuwe beleidsnota staat? Check dan de QR-code.

Met al die nieuwe zaken zijn er ook enkele thema's van de vorige beleidsnota die niet meer hernomen zullen worden. Dit omdat de doelstellingen daarrond gehaald zijn, sommige doelen achteraf misschien toch niet zo'n goed idee waren of omdat we op beter ideeën zijn gestuit tijdens het maakproces van de huidige beleidsnota. Eind maart leggen we ons laatste voortgangsrapport neer van de vorige beleidsnota; zo krijgen we een algemene blik op hoe we het gedaan hebben van 2022 tot 2025. In de volgende editie blikken we hier kort op terug.

Wat is een beleidsnota?
De beleidsnota is ons belangrijkste beleidsdocument en legt onze strategie voor de komende vijf jaar vast. Het is opgebouwd uit strategische doelstellingen (SD's), die concreter worden voorgesteld in operationele doelstellingen (OD's). Deze OD's worden dan nog opgedeeld in concrete acties en meetbare 'indicatoren' om te beschrijven hoe we onze doelen gaan halen.

AFDELING IN DE KIJKER:
LAND VAN AALST
EEN ODE AAN HET HEUVELPARK

Door: Janne Verkest

Welkom bij JNM Land van Aalst en meer bepaald in het Heuvelpark, ons lokaal. Hierbij een ode aan ons eigen magische JNM-plekje in Aalst en aan alle bijbehorende herinneringen.

We verzamelen aan de schuur. Hier werd al menige nacht, al dan niet slapend, gespendeerd. Als de zon onder is, doen we al eens graag alle lichten uit en spelen … verstoppertje in het donker. Acrobatische ini's kruipen naar de bovenste steunbalken of rollen zich samen met een tiental geschrokken spinnen in de tentzeilen. We delen onze schuur met Natuurpunt, die we helaas nog niet konden overtuigen van zo'n nachtelijke verstopsessie.

Ergens op de hoogste steunbalk is een ongetwijfeld volledig beschimmelde fles fruitsap te vinden. Die gooide een van onze ini's er ooit op toen bottle flippen cool was. De fles is ondertussen deel van het interieur. Moe van al dat zoeken en verstoppen, warmen we ons weer op bij een knisperend kampvuurtje op de vuurplek.

Achter de schuur ligt onze vijver. De place to be voor overactieve piepers die een plonsje willen doen, voor inventieve vlottenbouwers of voor leiding die wil afkoelen. Achter de vijver is een hoorn, helemaal gemaakt uit wilgentakken. De ideale verstopplek, het perfecte postje tijdens een spel of de achtergrond voor onze groepsfoto's.

Nog te vinden zijn de bijenhotels die we hielpen maken en die nu aan de buitenkant van de schuur hangen, vele trapjes, boomstammen, heuveltjes … waar de piepers uren kunnen ravotten, een windmolen voor de energie in het Heuvelpark en soms de herder met zijn schapen. Op vijf minuten wandelen duikt het Kluizenbos op: vol paddenstoelen, kriebelbeestjes …

Elke zomer trekken we, vers gewassen en met minimale oogwallen, naar het Heuvelpark om onze stallen (het lokaal, n.v.d.r.) leeg te halen. We vertrekken samen op kamp en laten het avontuur op ons afkomen. Minder gewassen en met grote wallen ontvangt het Heuvelpark ons twee weken later weer. We eten afscheidsfrietjes op de reuzenpicknicktafel en blikken vooruit naar een volgend JNM-jaar!

Dankjewel, Heuvelpark, om al tien jaar lang zo'n heerlijk toevluchtsoord voor ons te zijn!

Foto: Maud

Foto: Elke

IN DE KIJKER: D&A
(DRUGS- EN ALCOHOLVERANTWOORDELIJKE)

Door: Muryel Maes

Wist jij dat LSD, een synthetische hallucinogene drug, zijn populairisering mede te danken heeft aan de Amerikaanse inlichtingendienst CIA? **Het project MK-ultra zou ervoor hebben gezorgd dat LSD dé drug van de jaren '60 werd. In de zoektocht naar een 'waarheidsserum', dat zou dienen als het ultieme wapen tegen spionnen, werden onwetende mensen blootgesteld aan allerlei chemische brouwsels. Men wilde achterhalen of deze 'waarheidsserums' mensen losbandiger maakten in het delen van hun geheimen, met de hoop de drugs vervolgens op spionnen te gebruiken. Een van deze brouwsels was de stof die we later zouden leren kennen als LSD. Zo werd het project MK-ultra een pagina in de geschiedenisboeken van de CIA die ze liever zouden wissen …**

Wie had deze cross-over tussen de CIA en de opkomende hippiecultuur ooit kunnen bedenken? Bon, soit, ik ben hier eigenlijk niet om jullie 'leuke' drugs- en alcoholweetjes te bezorgen, al vormt het wel een mooie inleiding voor het daadwerkelijke doel van dit artikel. Ik neem jullie vandaag mee in de wereld van de D&A, ofwel de 'drugs- alcoholverantwoordelijke' van JNM. Ik heb vanuit verschillende windstreken al verschillende conclusies horen trekken over de taak van de D&A. Misschien zal ik sommigen hiermee teleurstellen, maar, nee, de D&A is niet verantwoordelijk voor het voorzien van drugs en alcohol binnen JNM … Het omgekeerde is echter ook niet waar, namelijk dat de D&A als een vuurspuwende draak de bier- en wijnflessen bewaakt opdat iedereen zich ervoor behoedt. Oké, dat vraagt om uitleg.

Je zou de D&A kunnen beschouwen als een informatiepunt.
De D&A werkt zich goed in in het drugs- en alcoholbeleid van de organisatie en verschaft informatie aan alle relevante partijen binnen JNM. Organisatoren van nationale evenementen of van cursussen, maar ook afdelingen, leden en ouders/voogden kunnen zelf de D&A contacteren bij onduidelijkheden rond het gebruik van drugs en alcohol binnen JNM.

Twee belangrijke termen binnen de functie zijn 'sensibilisering' en 'sanctionering'. Die eerste term houdt in dat je een onderwerp of probleem, in dit geval drugs, alcohol, roken en vapen binnen een jeugdbeweging, bespreekbaar maakt. Zo kunnen we een groter bewustzijn creëren rond het gebruik en de gevolgen van middelen. De twee termen staan niet zomaar los van elkaar: de D&A zet liefst zo veel mogelijk in op sensibilisering, zodat sancties vermeden kunnen worden. Het sanctioneringsproces, het proces waarbij wordt nagedacht over een gepaste straf bij een overtreding van het beleid, gebeurt in de eerste plaats niet door de D&A, maar door het Bestuur De D&A kan het Bestuur informeren over het beleid en advies geven, maar heeft geen ultiem beslissingsrecht. De D&A is dan ook geen politieagent die zo veel mogelijk overtreders wil vatten en straffen.

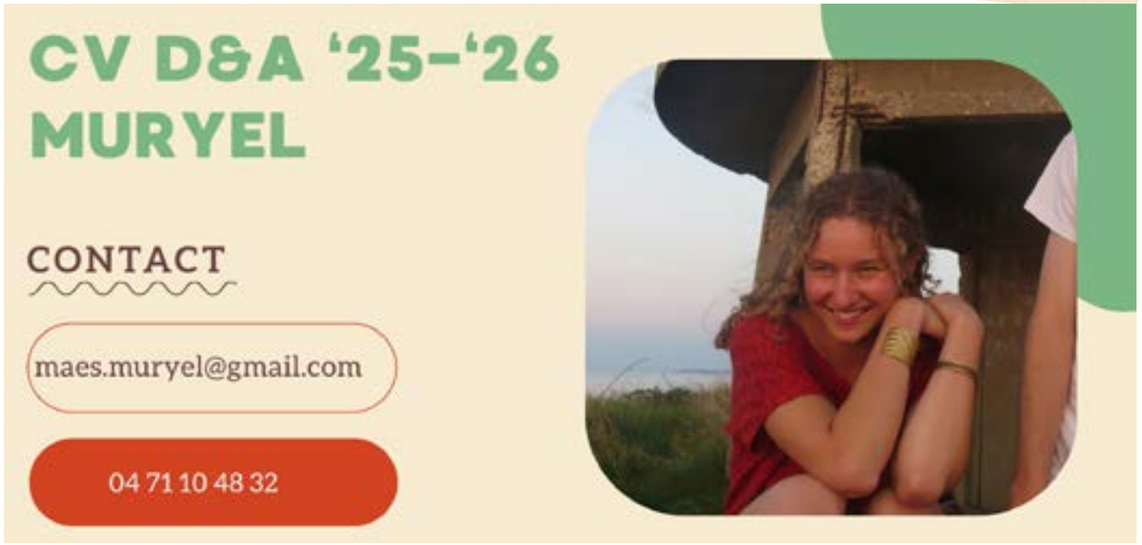

Zoals elke vrijwilligersfunctie binnen JNM wordt de functie van de D&A om de zoveel tijd doorgegeven aan iemand anders. Dat heeft in dit specifieke geval een groot voordeel. Omgaan met drugs en alcohol binnen een jeugdbeweging is immers een belangrijk vraagstuk waarover uiteenlopende meningen bestaan. Door een constante flux aan nieuwe D&A's worden steeds nieuwe onderwerpen belicht en wordt het beleid uiteindelijk een sterke combinatie van verschillende ervaringen en inzichten. Het D&A-beleid dient als houvast voor de verschillende D&A-vrijwilligers. De afzonderlijke D&A's kunnen dus niet helemaal op hun eentje een nieuw beleid invoeren.

Dit jaar ben ik, Muryel, jullie D&A. Samen met personeelsleden Louise en Iris ben ik achter de schermen al aan het werk gegaan. We stuurden een enquête uit naar JNM'ers en hun ouders/voogden en organiseerden een D&A-denkavond. Dat deden we om te peilen naar de heersende opvattingen en zorgen over de functie van de D&A en de plaats van substantiegebruik in een jeugdbeweging. De twee grootste projecten die hieruit voortkwamen voor dit werkjaar zijn de herschrijving van het drugs- en alcoholbeleid en het ontwikkelen van een vlaggensysteem, zoals al jaren wordt gebruikt door de API's (Aanspreekpunt Persoonlijke Integriteit). Het beleid is steeds een 'work in progress'. De versie die wij zullen schrijven, zal ongetwijfeld niet de laatste zijn, maar probeert het vorige beleid in een nieuw jasje te steken en van vernieuwde en extra informatie te voorzien. De uiteindelijke versie wordt gestemd op een AV (Algemene Vergadering) in de hoop dat het bekrachtigd wordt. Het vlaggensysteem speelt in op de aangegeven behoefte aan meer houvast bij de beoordeling van casussen. Een vlaggensysteem is een methodiek aan de hand waarvan je de ernst van een situatie kan inschatten. In dit geval zijn dat situaties betreffende drugs, alcohol, roken of vapen in een jeugdbeweging. Zowel het hernieuwde beleid als het vlaggensysteem houdt rekening met de verzamelde opinies van JNM'ers en ouders.

De D&A draagt transparantie en constructieve feedback hoog in het vaandel. Het doel van deze tekst was dan ook tweeledig. Ten eerste hoop ik jullie inzicht te hebben gegeven in de taken van de drugs- en alcoholverantwoordelijke en de plannen voor dit werkjaar. Wie weet heb ik vragen beantwoord waarvan je niet eens wist dat je ze had, zoals: 'Waaraan heeft LSD zijn populairisering te danken?' Ten tweede moedig ik feedback of persoonlijke ideeën enorm aan. Zit je na het lezen van dit artikel met opmerkingen, vragen of ideeën over het onderwerp? Aarzel dan niet om mij te contacteren!

HET AANBOD VAN PLOEGEN UITGELICHT

Door:
Raf Vanisterbecq
& Chiara Jacobs

JNM heeft naast de meer dan dertig afdelingen ook tien nationale ploegen. Die hebben elk hun eigen werking, en doen daarnaast dingen om afdelingen te ondersteunen. In deze rubriek leggen we telkens kort uit wat twee van die ploegen doen en belichten we een paar voorbeelden uit hun aanbod voor afdelingen.

INCLUSIEPLOEG

De Inclusieploeg (IP) zorgt ervoor dat JNM streeft naar inclusie en toegankelijkheid. Iedereen die bij JNM wil, moet erbij kunnen en kunnen blijven! Waarom JNM dat zo belangrijk vindt, lees je op *jnm.be/nl/iedereen-welkom*.

De IP staat helemaal klaar voor jouw afdeling: willen jullie hulp in het leren omgaan met **neurodiverse** piepertjes? Of zoeken jullie ondersteuning om jullie lokaal toegankelijk te maken voor kinderen met een **beperking**? Of misschien willen jullie graag meer kinderen en jongeren met **migratieroots** tot bij jullie afdeling krijgen, maar weten jullie niet hoe daaraan te beginnen?

Neem zeker een kijkje op *jnm.be/inclusie*; daar vind je heel veel tips en tools. Of stuur een mailtje naar *inclusie@jnm.be* voor advies, een vorming of een traject op maat. We kunnen ook webinars organiseren, als dat handiger is voor jullie groep!

OMGAAN MET ASS EN ADHD

Hebben jullie in je afdeling een pieper met **ADHD** die het soms moeilijk heeft? Of botsen jullie als afdelingsbestuur op leden met **ASS** die meer behoefte hebben aan **structuur en voorspelbaarheid** dan de afdeling momenteel biedt?

De IP biedt superveel **tips en adviezen** aan om je afdeling toegankelijk te maken voor kinderen en jongeren met neurodiversiteit. Stuur een mailtje naar *inclusie@jnm*.be en we kijken samen hoe we jullie het beste kunnen ondersteunen.

KLARE TAAL

Heeft je afdeling leden die (nog) **geen Nederlands** spreken? Is het soms moeilijk communiceren met ouders of voogden? Een diverse groep valt of staat met klare taal! Op jnm.be/nl/inclusief-communiceren vind je tips en tricks voor hoe je beter kan communiceren, met **checklists** voor inclusieve communicatie. De IP heeft ook een Vorming Op Maat over inclusieve communicatie, en denkt graag mee over concrete vragen hierover.

DOEMAMEE

De Doemamee-campagne is er voor elke afdeling die wil laten zien dat ze er willen zijn voor alle kinderen en jongeren, **met of zonder beperking**. Zin om mee te doen? Neem contact op met de IP of check *www.doemamee.be* voor handige info.

MEISJES IN DE AFDELING

Veel JNM-afdelingen hebben (iets of veel) **meer jongens dan meisjes*** onder hun leden. Jullie ook? Dan kan de IP jullie helpen om de afdeling **toegankelijk(er)** te maken voor meisjes*, en mee nadenken over welke acties zouden kunnen helpen! Ook hierover hebben we een **Vorming Op Maat** in de aanbieding.

**Met 'meisjes' bedoelen we iedereen die zich als meisje identificeert, los van geslachtskenmerken. Bovendien blijven we met de IP volop inzetten op genderinclusie in de breedste zin van het woord, ook voor wie niet in de binaire onderverdeling 'jongen-meisje' valt.*

BEHEERWERKGROEP

Meer beheren, dat wil iedereen, toch? Alleen, hoe begin je daaraan? Leren werken met een kettingzaag of zeis? De BWG helpt je op weg! Maar ook voor het verhaal achter het beheer kan je bij de werkgroep terecht, of dat nu een vegetatiekundige of beleidsmatige insteek heeft.

Stuur gerust een mailtje naar *bwg@jnm.be* met al je vragen over natuurbeheer, natuurbeleid, vegetatiekunde en alle onderstaande initiatieven!

Hieronder vind je een aantal zaken waarmee de BWG jou kan helpen. Daarnaast ben je natuurlijk van harte welkom op alle werkdagen, kampen, excursies en soirées van de werkgroep, want al doende leer je natuurlijk het meeste! En die kennis kan je dan weer meenemen naar je afdeling!

EEN BEHEERACTIVITEIT OP MAAT

Wil je graag met je afdeling een coole beheeractiviteit doen, maar heb je zelf niet de juiste contacten of kennis? Of wil je gewoon eens op pad gaan met een aantal BWG'ers om je blik op je vertrouwde regio te verbreden? Je kan altijd contact opnemen met de BWG om een **combiactiviteit** aan te vragen! De BWG regelt dan een bezoek aan een natuurgebied in jouw buurt.

Typisch wordt op zo een combiactiviteit een halve dag gewerkt en een halve dag excursie gedaan om bij te leren over het beheer, de vegetaties en het landschap van het gebied. Natuurlijk zijn er ook andere formules mogelijk; vraag maar raak!

Om een stabiele beheerwerking te hebben in je afdeling zijn **goede contacten met terreinbeheerders** noodzakelijk. Heb je die niet en weet je niet goed waar je terechtkan? De BWG heeft een uitgebreid netwerk van contactpersonen en helpt je graag op weg. Zie ook *https://jnm.be/nl/samenwerken-met-partners*.

BEHEREN KAN JE LEREN

Bij de BWG kan je terecht met al je vragen over natuurbeheer in de praktijk. Hoe plant ik een boom? Hoe knot ik een rij wilgen? Hoe werk ik met een bosmaaier? Hoe bagger ik een poel uit? De BWG kan je bijstaan met raad en daad.

Check op *jnm.be/nl/***beheerfiches** zeker ook de fiches die je de basis aanleren voor een aantal courante beheeractiviteiten. Of nog beter: kom naar een van de cursussen of vormingen georganiseerd door de BWG, zoals de **Kettingzaagcursus** (10 tot 13 augustus) en de **Zeiscursus** (10 mei).

INHOUDELIJKE BIBLIOTHEEK

De drie inhoudelijke ploegen hebben samen een **bibliotheek met meer dan duizend boeken**, waar ook jij boeken kan komen lezen en ontlenen. Zo vind je er standaardwerken over natuurbeheer en vegetatiekunde, maar ook interessante literatuur over specifieke onderwerpen zoals beheer van kruidenrijke akkers, herintroductie van diersoorten, historische ecologie of visserij. Stuur een mail naar *bwg@jnm.be* als je erin wil komen snuisteren. In 2026 gaat de bib ook verhuizen naar een open plek op het Bondssecretariaat en komt er een ontleensysteem online.

BEHEERKAMP ORGANISEREN?

Waarom niet eens een beheerkamp organiseren? Er zijn verschillende afdelingen die dat al doen/gedaan hebben: Mechelen, Zuidwest-Brabant, Neteland, Midden-Brabant enz. **Een beheerkamp organiseren heeft verschillende voordelen:**

-> Het is niet zo ingewikkeld of high effort qua planning etc.;
-> Je kan vaak een gratis kampplaats krijgen in ruil voor beheer;
-> Door een gebiedje zelf te beheren, leer je veel meer bij dan door enkel op bezoek te gaan;
-> Je helpt onze natuur een grote stap vooruit.

Beheerkampen organiseren, daar heeft de BWG jarenlange ervaring mee. Liefst van al zien ze zo veel mogelijk afdelingen hetzelfde doen. Weet je niet echt waar je moet beginnen? De BWG kan je op maat helpen met advies over kampplaatsen, foerage, materiaal, aandachtspunten etc. Ze hebben ook een **handleiding die je op weg helpt** met de belangrijkste info voor wie nog nooit een beheerkamp heeft georganiseerd. De BWG heeft ook een **contacten bestand van terreinbeheerders die gratis kampplaatsen** ter beschikking stellen in ruil voor beheer, voor verschillende seizoenen en verschillende groepsgroottes, en geografisch gespreid van aan de Vlaamse kust tot in Oost-Frankrijk.

WORD EEN KRAK IN VEGETATIEKUNDE

Natuurbeheer komt dikwijls neer op vegetatiekunde in de praktijk. Een goed vegetatiekundig inzicht is dan ook onontbeerlijk voor de natuurbeheerder. Naast het praktische werk zelf, is vegetatiekunde dan ook een belangrijke focus van de Beheerwerkgroep.

De Beheerwerkgroep organiseert van 30 april tot 3 mei een **Vegetatiecursus** waarop mensen uit afdelingen alle kneepjes van het vak kunnen leren. Geen tijd of zin in een volledige cursus? Je kan vanaf komende lente ook een **vorming op maat** aanvragen over vegetatieopnames maken, waarin je op een halve dag de basis leert. Al voldoende vertrouwd met vegetatieopnames of ga je liever zelfstandig aan de slag? We werken aan een **ontleenkoffer** waarin je alle benodigdheden en literatuur vindt om opnames te maken.

PERSONEEL IN DE KIJKER: LENNART

KORT PROFIEL

Naam:
Lennart Lens

Functie:
Winkelbeheerder en uitbatingsmedewerker

Hoe te bereiken:
In de Winkel op het bondssec of via gsm: 0472/72 56 99

Favoriete JNM-pijler:
Natuurstudie

Favoriete dansmove:
Heen en weer wiegen op de muziek. Danslessen zijn helaas aangewezen.

Favoriete activiteit op vakantie:
Ik ga elk jaar met mijn gezin naar Zuid-Frankrijk op een camping aan de Cèze. Naast genieten van de warmte en het water doe ik niets liever dan de lokale markten bezoeken.

Lievelingseten:
Spaghetti, in al zijn variëteiten

Favoriete JNM-herinnering:
Mijn eerste congres, enkele weken nadat ik begonnen was. Ik liep eerst wat verloren omdat ik niemand kende (die het niet heel druk had), maar heb die eerste avond rond het kampvuur heel aangename gesprekken met jonge JNM'ers gehad. Het gaf mij letterlijk en figuurlijk een warm gevoel.

WAT DOE JE BIJ JNM?

Ik ondersteun twee nationale ploegen, de Winkelploeg en de Praktische ploeg. Aan elke ploeg zijn een aantal taken verbonden.

Voor de **Winkelploeg** baat ik de JNM Winkel uit. Dat betekent: de Winkel bemannen tijdens de openingsuren en bestellingen klaarmaken en verzenden. Daarnaast zorg ik dat de winkelstock aangevuld is, nieuwe producten op de webshop komen en dat de rekeningen betaald worden. Doorheen dat alles volg ik de inbox van winkel@jnm.be op.

Voor de **Praktische ploeg** is het wat gevarieerder. Zo ben ik, samen met de PP, verantwoordelijk voor het gebouw (het bondssecretariaat) en het materiaal. Dat houdt verschillende zaken in.

Het gebouw gaat vooral over zorgen dat alle systemen (internet, toegangssysteem, verwarming, luchtontvochtiger, water en gas enz.) goed werken en blijven werken. Bij problemen zorg ik dat deze zo snel mogelijk opgelost worden. Ofwel door JNM'ers in te schakelen, zoals de sysop (system operator, verantwoordelijk voor het netwerk en de computers), ofwel door externe experts te contacteren.

Daarnaast ben ik er ook verantwoordelijk voor dat het gebouw proper blijft. Zo volg ik de poetshulp op, zorg ik ervoor dat het vuilnis op tijd buiten staat en dat de personeelsfrigo proper is.

Enkele ruimtes van ons mooie gebouw kunnen ook geboekt worden door externe organisaties. Ik beheer deze zaalhuren en regel de financiële kant.

Het materiaal slaat vooral op kantoormateriaal zoals balpennen, printpapier etc. dat aangevuld moet worden en indien nodig herstellingen of onderhoud van toestellen, zoals de printers.

ER WANDELEN IMMER TWEE OVERLEDENEN MET MIJ MEE

Door: Anna Cluckers

Ze zitten in de binnenzak van de jas die ik leen van mijn vader. Zijn begrafenisjas. Soms is er een moment van connectie, van ontroering, van verrassing. Meestal zitten ze daar gewoon, luisteren ze mee met de gesprekken die ik voer. Ik vraag me af of zij een mening hebben over natuurherstel. Waarschijnlijk wel, de ene was succesvol patattenverhandelaar en de ander was tuinbouwer slash beschuttewerkplaatswerker. Rollen zij met hun ogen, bij het horen van mijn pleidooien? Ze hebben de jaren tachtig met massavervuiling van de Belgische natuur en met schandalen rond voeding gekend. Creëert dat een onverschilligheid of net een verhoogd activisme? Nalatigheid is het kind van Andere Prioriteiten en Geen Tijd.

Bijzonder vind ik de emotie die in mensen hun beweegredenen zit, als ze net niet Nalatig zijn. Vanwaar die natuurhersteldrang? Is het melancholie, die mensen drijft naar herstel van 'hoe het vroeger was'? Dan klop je al heel snel aan bij die andere herstelbewegingen: Make America Great Again (MAGA), Vlaanderen weer van ons …
(Ik zet daar drie puntjes omdat ik wil doen alsof ik nog meer voorbeelden bezit.)

Het teruggaan naar hoe het vroeger was: ik vind het een fragiel evenwicht tussen melancholie en angst voor verandering enerzijds en feitenkennis, bewijslast anderzijds. Beslissingen komen nooit volledig uit ratio; anders was er nooit oorlog, waren extreme partijen onbestaande en was er al een regering gevormd in Brussel.

Waarom is er dan zo'n beweging van mensen die terug willen naar hoe de natuur/de wereld ooit was? Welke emotie zit daarachter? Is het echt door deze onzekere tijd, de onzekere toekomst?

Hoe dan ook, geef mij alsjeblieft een filosofische onderbouwing achter natuurherstel die verschilt van die van MAGA, iemand, alsjeblieft. Profiteer ervan dat jouw woorden nog kunnen raken en dat je nog zekerheid kunt scheppen. Anderen kunnen dat niet meer, lees: die overledenen in onze jassen. Diegenen die meeluisteren, in hun stille aanmoediging, hun aanwezige afwezigheid. Of in het afwezige bewijs van hun aanwezigheid. Je wandelt nooit alleen.

JNM GENT WEST PRESENTEERT:

BOURGOYSE FEESTEN

ZATERDAG 9 MEI VANAF 13U

Rommelmarkt - Bar - Muziek

Wraps vanaf 17u30

Iedereen welkom!

JNM GENT WEST

BOURGOYEN,
DRIEPIKKELSTRAAT 34
9000 GENT

MEER INFO:
FACEBOOK

CONSECT

Op het komende congres zullen insecten en dergelijke centraal staan. Hopelijk zien we jullie allen daar, van 29/07 - 2/08 in de provincie Vlaams-Brabant.

Meer info wordt binnenkort bekendgemaakt, wil je als eerste op de hoogte zijn? Volg dan zeker @jnm_congres op Instagram.

AANKONDIGING: THEMA VOLGENDE EUGLENA

VAN DE STRAAT

De straat. Je komt er zowat elke dag. Een alomtegenwoordige plek waar niets bijzonders aan is. Of toch? Bekijk je de straat door een andere bril, dan zul je merken dat daar heel wat te ontdekken is. Met de natuurstudiebril kun je heel wat unieke stoepplantjes aantreffen, of misschien 'onkruid' vanuit het beheerperspectief? Zet je dan de milieubril op, dan zie je mensen 'tegelwippen' en over de straat marcheren voor klimaatrechtvaardigheid, betere arbeidsomstandigheden of nog iets helemaal anders. Er is nog zoveel meer te bedenken wat je 'van de straat' kunt halen.

Waaraan denk jij bij 'van de straat'? Wil jij hier iets over kwijt? Schrijf je graag iets over dit thema? Een gedichtje, opinie, interview, verhaal, weetje, aankondiging of nog iets helemaal anders? Een tekening misschien? Laat je helemaal gaan! Je mag het thema gerust breed opvatten.

Stuur je schrijfsel of creatie op naar *euglena@jnm.be* en vind je bijdrage in de lente-editie van Euglena!

EUGLENA
LENTE 2026

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING
JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu, is een jeugdbeweging voor iedereen tussen 7 en 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en de schouders niet ophaalt voor het milieu. Samen trekken we het hele jaar door de mooiste natuurgebieden in en laten we ons betoveren door de zotste planten, zwammen en dieren. We nemen ook graag zelf een zaag of bijl in de hand en zetten ons actief in voor het natuurbeheer. Bovendien gaan we op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven en proberen we anderen daar ook warm voor te maken. En tijdens de zomermaanden? Dan kunnen jij en je vrienden dagenlang genieten van de natuur op tal van zomerkampen in binnen- en buitenland. Kom zelf op ontdekking bij een van onze dertig afdelingen in Vlaanderen en Brussel!

LID WORDEN EN BLIJVEN
We vinden het belangrijk dat iedereen met interesse voor natuur en milieu bij JNM terecht kan. Daarom kan je kiezen uit drie verschillende lidgeldtarieven. Het standaardtarief per werkjaar is 26 euro. Als je JNM wat meer wil steunen, kan je kiezen voor het verhoogd tarief van 32,5 euro. Als je het financieel moeilijker hebt, dan kies je het verlaagd tarief van 5 euro. Voor steunleden bedraagt het standaardtarief 30 euro en het verlaagde tarief 24 euro (je krijgt ook een abonnement op Euglena). Instellingen, bibliotheken, scholen etc. kunnen lid worden voor 40 euro (je krijgt een abonnement op Euglena + Het Kikkertje).

CONTACTEER ONS
JNM Nationaal is te bereiken via info@jnm.be. Op zoek naar een specifieke vrijwilliger of specifiek personeelslid? De pagina jnm.be/contact wijst je de weg!

Op lokaal niveau zetten honderden vrijwilligers zich in om JNM'ers van dertig afdelingen uren speelplezier te bezorgen. Klik op 'Afdelingen' op jnm.be en kies jouw afdeling uit op de kaart om activiteiten in jouw buurt te bekijken of contact op te nemen met de afdeling het dichtst bij jou.

EUGLENA
Euglena is het driemaandelijkse nationale tijdschrift van JNM. De artikels worden gemaakt door onze vrijwilligers. Dank aan alle schrijvers en fotografen!

Vragen? Inzendingen? Meewerken aan Euglena?
Eén adres: euglena@jnm.be!

Werkten mee aan dit nummer:
Nel Top, Yolan Bosteels, Raf Vanisterbecq, Florus Van Camp, Chiara Jacobs, Louis Lema, Vic Verhaeghe, Muryel Maes, Tijs Van de Velde, Andres Bourgonjon, Martha De Decker, Hannia De Waele, Mihiel Soenen, Janne Verkest, Lennart Lens, Anna Cluckers, Marie Clays, Cédric Cool
Vormgeving: Marie Decreton
Coverfoto: Collage met Adobe Stockfoto's
Redactieteam: Muryel Maes, Ides Temmerman, Luka Depoortere, Ansofie Servaes, Silke Eloot
Eindredactie: Raf Vanisterbecq, Elewout Acke

JNM vzw
Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent
ON: 0413892466
RPR, gerechtelijk arrondissement Gent

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

JNM WINKEL

www.jnm.be

BESTEL NU EEN JNM-VLAG MET JE EIGEN AFDELINGSLOGO!

De winkelploeg organiseert een groepsaankoop voor afdelingsvlaggen!

SCAN DE QR-CODE VOOR ALLE INFORMATIE & BESTELLEN:

JNM Winkel
Kortrijksepoortstraat 192 - 9000 Gent
Of online op jnm.be/winkel
Open woensdag 14-18u en vrijdag 12u-16u
Gesloten op maandag, dinsdag, donderdag, zaterdag, zon- en feestdagen.